

Diagnoza lokalnego potencjału  
**kulturotwórczego**  
dla Miejskiego Ośrodka Kultury  
„Amfiteatr” w Radomiu

## SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE .....	3
I. METODOLOGIA.....	4
1. Cele i pytania badawcze.....	4
2. Słowniczek, definicje .....	5
3. Metody i narzędzia badawcze.....	5
4. Charakterystyka grupy badawczej.....	6
5. Charakterystyka instytucji i jej zasobów.....	7
II. ANALIZA DANYCH.....	9
1. Spacery etnograficzne.....	9
2. Ankieta mapująca.....	16
3. Warsztat wewnętrzny .....	29
4. Badanie z użyciem narzędzi animacyjnych.....	33
5. Warsztaty diagnostyczne.....	39
6. Podsumowanie .....	47
III. REKOMENDACJE .....	49
5 Rekomendacji do uwzględnienia w kształtowaniu procesu mikrograntowego .....	49
10 Rekomendacji dla Miejskiego Ośrodka kultury „Amfiteatr” .....	52
O RAPORCIE .....	55

## WPROWADZENIE

Kultura polskich miast znajduje się w okresie dynamicznych przemian, a zakres zagadnień (czy raczej obszarów tematycznych) rozumianych dotychczas jako działalność kulturalna rozszerza się. Nie jest to zjawisko nowe, a w przypadku miejscowości spoza listy największych polskich metropolii obserwuje się je już od ponad dekady. Niewątpliwym wpływem na znaczenie, jakie w dokonujących się zmianach odgrywają samorządowe instytucje kultury, ma program Domy Kultury+ Inicjatywy Lokalne i inne działania wspierające potencjał rozwojowy kadr kultury prowadzone przez Narodowe Centrum Kultury.

Radom to 14. pod względem liczby ludności miasto w Polsce (216 159 mieszkańców według danych GUS z 31.12.2015 roku<sup>1</sup>), podzielone na 56 obszarów Systemu Informacji Miejskiej, zwanych tu potocznie osiedlami (podział ten jest świeżej daty – dokonał się w 2012 roku, jako swego rodzaju kompromis pomiędzy potrzebą wyszczególnienia obszarów administracyjnych wewnątrz miasta a utrwalonymi w świadomości mieszkańców granicami poszczególnych rejonów<sup>2</sup>). Radom jest także jednym z miast, które w ostatnich dziesięcioleciach dotknięte zostały głębokimi, strukturalnymi przemianami. Historia miasta jest bogata, sięga VIII/IX wieku<sup>3</sup>. Od XIV wieku było ono ośrodkiem powiatu i siedzibą starosty. W wyniku prężnego rozwoju gospodarczego w latach 60. XX wieku stało się 17. co do wielkości ośrodkiem miejskim w kraju, by w 1975 roku awansować do rangi miasta wojewódzkiego. „Wizytówką miasta pozostawała przez długie lata Fabryka Broni, której w 1947 roku nadano nazwę Zakładów Metalowych im. generała Waltera. W zakładach wytwarzano asortyment wojskowy oraz liczne produkty na rynek cywilny, wśród których największym uznaniem cieszyły się maszyny do szycia «Łucznik» oraz produkowane na licencji firmy «Singer» (...) W roku 1959 w Radomiu utworzono Radomskie Zakłady Przemysłu Skórzanego «Radoskór». Firma ta była jednym z największych wytwórców wyrobów skórzanych i największym producentem obuwia w kraju. W roku 1964 powstały Zakłady Przemysłu Tytoniowego. Na międzynarodowych rynkach świetnie radziła sobie z konkurencją Radomska Wytwórnia Telefonów (RWT)”<sup>4</sup>.

Duże zakłady przemysłowe, które nadawały miastu prestiż, zaczęły upadać w latach 90. Zbiegło się to z inną stratą: reforma administracyjna z 1999 roku pozbawiła Radom funkcji stolicy województwa, czyniąc go na powrót miastem powiatowym i wcielając do województwa mazowieckiego – choć historycznie przynależał do Małopolski (ziemi sandomierskiej). Przemiany te głęboko dotknęły miasto i jego mieszkańców – Radom musiał na nowo określić swoją tożsamość.

\*\*\*

Diagnoza stanu kultury sporządzona na użytek „Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2020” identyfikuje Radom jako „biegun zagrożenia”, (w odniesieniu do dostępu do „kultury szerokiej”, rozumianej głównie jako oferta domów kultury), miejsce, w którym „jest do wykonania praca u podstaw”<sup>5</sup>. Praca ta będzie musiała zostać wykonana w specyficznym dla miasta kontekście: w przestrzeni, w której rozwijają się różne strategie adaptacji do zmian zachodzących na skutek procesów demograficznych (przede wszystkim migracji). To właśnie sposób radzenia sobie z nowymi okolicznościami wydaje się największym wyzwaniem, tak dla

<sup>1</sup> Strona Głównego Urzędu Statystycznego, <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/rankingi-statystyczne/miasta-najwieksze-pod-wzglem-liczby-ludnosci/> [data dostępu: 13.06.2017].

<sup>2</sup> *Encyklopedia Radomia*, red. M. Olirowicz, Radom 2009, s. 54.

<sup>3</sup> Por. Górski-Streicher, J., *Powiat radomski. Przewodnik subiektywny*, Mazowiecki Instytut Kultury, Warszawa 2015, s. 116.

<sup>4</sup> Oficjalna strona miasta Radom, Folder *Społeczeństwo i historia*, <http://www.radom.pl/page/2562.folder---spoleczenstwo-i-historia.html> [data dostępu: 13.06.2017], s. 42-43.

<sup>5</sup> *Strategia rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2020*, <http://www.mazovia.pl/zaatwspraw/prawo-przepisy/dokumenty-strategiczne/art,344,strategia-rozwoju-kultury-w-województwie-mazowieckim-na-lata-2015-2020.html> [data dostępu: 2.06.2017], s. 24.

mieszkańców, jak i współodpowiedzialnych za lokalną politykę kulturalną instytucji. Miejski Ośrodek Kultury „Amfiteatr” w Radomiu (MOK „Amfiteatr”, zamiennie MOK, Ośrodek) chce się określać jako aktywny gracz w obszarze życia społeczno-kulturalnego, stąd próba zmierzenia się z powyższymi problemami poprzez realizację projektu w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017.

Działania MOK „Amfiteatr” są zgodne z duchem miejskich założeń strategicznych. Obecna dewiza Radomia brzmi „Siła w precyzji”, która jest nawiązaniem do jego historycznego wizerunku „miasta słynącego z techniki precyzyjnej”<sup>6</sup>. Jak czytamy w oficjalnych materiałach promocyjnych Miasta, „nowy wizerunek Radomia (...) doskonale odzwierciedla jego walory i zobowiązuje społeczność radomską do podnoszenia standardów w każdej dziedzinie życia. To właśnie kompetentni i aktywni mieszkańcy, inwestorzy oraz partnerzy Radomia tworzą miasto ukierunkowane na rozwój, dążące do osiągnięcia coraz wyższych norm oraz atrakcyjności gospodarczej, edukacyjnej, kulturalnej i turystycznej”<sup>7</sup>.

## I. METODOLOGIA

Badanie stanowiące podstawę prezentowanego raportu było prowadzone od marca do maja 2017 roku przez Fundację Obserwatorium na zlecenie Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr” w Radomiu. Podstawą metodologii badawczej był wniosek o dofinansowanie projektu pt.: „Kreatywni razem. Cały Radom w Amfiteatrze” (w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2017 Narodowego Centrum Kultury), w którym zostały ujęte główne cele, działania i rezultaty projektu. Na bazie wytycznych zawartych w powyższych dokumentach opracowano pytania badawcze, cele badania oraz uszczegółowiono metody badawcze. Metodologia jest zgodna z wytycznymi konkursowymi i z zapisami ujętymi we wniosku.

### 1. CELE I PYTANIA BADAWCZE

#### CELE

- Zdiagnozowanie oczekiwań społeczności lokalnej względem MOK „Amfiteatr”.
- Zdiagnozowanie praktyk uczestnictwa w kulturze społeczności lokalnej.
- Identyfikacja lokalnego potencjału (jednostek i/lub grup) oraz możliwości i sposobów jego aktywizacji.

#### PYTANIA BADAWCZE

- Jakie działania „przyciągnęłyby” nowych odbiorców do MOK „Amfiteatr”?
- W jaki sposób można pobudzić społeczności lokalne Radomia do włączenia się w życie MOK „Amfiteatr”?
- Co wiedzą pracownicy MOK „Amfiteatr” na temat odbiorców oferty Ośrodka oraz funkcjonujących w Radomiu inicjatyw kulturalnych?
- Jakie są potrzeby i oczekiwania społeczności radomskiej w odniesieniu do MOK „Amfiteatr”?
- Jakie są zasoby i potencjał mieszkańców Radomia (np. samodzielne inicjatywy kulturotwórcze, lokalne talenty, twórcy-amatorzy)?
- Jakie są możliwości wzajemnej współpracy?
- Jakimi metodami można wspierać rozwój kapitału społecznego i kulturowego mieszkańców Radomia?

---

<sup>6</sup> Oficjalna strona miasta Radom, Folder *Spółczesność i historia*, <http://www.radom.pl/page/2562,folder---spoleczenstwo-i-historia.html> [data dostępu: 13.06.2017], s. 5.

<sup>7</sup> Tamże.

- Co robią mieszkańcy Radomia w wolnym czasie?

## 2. SŁOWNICZEK, DEFINICJE

### POTENCJAŁ

- Rodzaj zdolności w danej dziedzinie, w wymiarze indywidualnym lub grupowym.
- Umiejętność udziału w życiu społecznym, charakteryzująca się wysokim poziomem aktywności, współpracy, chęcią przekazywania wiedzy i swoich doświadczeń.

### UCZESTNICTWO W KULTURZE

Uczestnictwo w kulturze w **szerokim rozumieniu** to „proces włączania i wyłączania się jednostek i grup, przedmiotów, idei, zachowań oraz ich konfiguracji w konkretne sytuacje (codzienne i odświętne) uregulowane kulturowo”<sup>8</sup>. To „zarówno uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez «Świątynie sztuki», takie jak teatr, muzeum czy opera, udział w warsztatach, festiwalach, festynach, ale również pisanie przez kogoś wierszy, publikowanie wpisów na blogu internetowym, tworzenie muzyki „garażowej” lub amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności. (...) [Dodatkowo] to wszelkie aktywności podejmowane w domu, czyli między innymi oglądanie telewizji, słuchanie radia, korzystanie z internetu”<sup>9</sup>.

## 3. METODY I NARZĘDZIA BADAWCZE

### SPACERY ETNOGRAFICZNE

Rodzaj badania terenowego opartego na obserwacji uczestniczącej oraz wywiadzie otwartym nieskategoryzowanym, z elementami socjologii wizualnej. W ramach prezentowanego badania rozpoznaniem zostały objęte przede wszystkim Obozisko oraz okoliczne osiedla. Rozpoznaniu etnograficznemu towarzyszyła sonda uliczna, badacze przeprowadzili ponad 40 rozmów z napotkanymi mieszkańcami Radomia. Wartością dodaną tej metody, była promocja projektu oraz samego MOK „Amfiteatr” – respondenci byli informowani o akcji i zapraszani do udziału w projekcie.

### ANKIETA MAPUJĄCA

Badanie ankietowe (PAPI) stałych odbiorców oferty Ośrodka oraz osób odwiedzających MOK okazjonalnie. Celem badania było zidentyfikowanie nie tylko odbiorców, ale pośrednio także grup mieszkańców (pod względem wieku i miejsca zamieszkania) nieuczestniczących w działaniach Ośrodka. Ankieta miała formę papierowej „przedzieranki” i zawierała 4 pytania: o płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz źródło informacji o ofercie MOK „Amfiteatr”. Łącznie przeprowadzono 271 ankiet.

### WARSZTAT WEWNĘTRZNY

Warsztat z pracownikami instytucji, którego głównym celem było zmapowanie odbiorców oferty MOK „Amfiteatr” oraz lokalnych zasobów i potencjału kulturotwórczego. Scenariusz warsztatu zbudowany był z trzech modułów: (1) identyfikacja wiedzy pracowników na temat głównych grup odbiorców; (2) grupy, których, zdaniem pracowników, wśród odbiorców brakuje; (3) identyfikacja

---

<sup>8</sup> Fatyga, B., *Słownik Teorii Żywej Kultury*, <http://ozkultura.pl/wpisy/297> [data dostępu: 5.06.2017].

<sup>9</sup> Janicka-Olejnik, E., *Uczestnictwo Polaków w kulturze w świetle aktualnych raportów*, „Studia BAS” 2(46) 2016, s. 57 – 75, [http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/\\$File/Strony%20odStudia\\_BAS\\_46-3.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf) [data dostępu: 5.06.2017], s. 61.

wiedzy pracowników na temat lokalnych inicjatyw kulturalnych, w tym inicjatyw oddolnych. W warsztacie udział wzięło 19 osób.

## **BADANIE Z UŻYCIEM NARZĘDZI ANIMACYJNYCH**

Innowacyjna i atrakcyjna forma badania, która ze względu na swój interaktywny charakter pomaga zaangażować możliwie dużą liczbę uczestników danego wydarzenia we wspólne działanie. Badanie zostało przeprowadzone w dniu 3 maja 2017 roku, podczas „Obiadu Sąsiedzkiego” (wydarzenie plenerowe), w którym udział wzięło przeszło 120 osób. W trakcie imprezy, każdy uczestnik mógł zasiąść w fotelu dyrektora i zastanowić się, co by zrobił, gdyby przez jeden dzień był dyrektorem MOK „Amfiteatr”. Wszystkie pomysły były zapisywane na kartkach i przyczepiane na tablicy.

## **WARSZTATY DIAGNOSTYCZNE**

Warsztaty diagnostyczne z udziałem grup wytypowanych na podstawie wcześniejszych ustaleń. Za kryterium wyboru przyjęto niskie uczestnictwo danej grupy w działaniach MOK oraz jej spodziewany potencjał kulturotwórczy, celem warsztatów było zaś wydobyć tego potencjału. Zajęcia dedykowaliśmy młodzieży, zwłaszcza gimnazjalnej, oraz mieszkańcom osiedla Obozisko. Zorganizowanych zostało pięć odrębnych warsztatów: cztery warsztaty z młodzieżą w wieku gimnazjalnym i licealnym oraz jeden warsztat z mieszkańcami Oboziska.

\*\*\*

Badania zostały przeprowadzone przez doświadczonych badaczy. Warto jednak podkreślić, że działania badawcze podjęte przez zespół Fundacji Obserwatorium były realizowane we współpracy z pracownikami MOK „Amfiteatr”. Wszystkie etapy były konsultowane merytorycznie i organizacyjnie z pracownikami, byli oni zachęceni i mobilizowani do czynnego uczestnictwa w poszczególnych etapach procesu. Efektem tak ścisłej współpracy było włączenie koordynatora projektu z ramienia MOK „Amfiteatr” do zespołu badawczego. Pani Anna Dudziak wzięła aktywny udział w większości działań (ankieta, warsztat wewnętrzny, badanie z użyciem narzędzi animacyjnych, warsztaty diagnostyczne) oraz została przeszkolona w zakresie prowadzenia rozpoznania etnograficznego. Dzięki swemu zaangażowaniu pogłębiła swoją wiedzę i kompetencje w zakresie diagnozy w obszarze kultury.

## **4. CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADAWCZEJ**

MOK „Amfiteatr” już przed przystąpieniem do realizacji działań badawczych posiadał bogatą bazę informacji na temat lokalnego środowiska odbiorców. W efekcie spotkań, rozmów z mieszkańcami i lokalnymi aktywistami, wskazano grupy, które posiadają wart zaktywizowania potencjał kulturotwórczy.

### **MIESZKAŃCY OBOZISKA (ORAZ OKOLICZNYCH OSIEDLI)**

Obozisko to osiedle Radomia zajmujące powierzchnię ok. 0,6 km<sup>2</sup>, położone w północno-zachodniej części miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie MOK „Amfiteatr”. Mimo tej bliskości mieszkańcy Oboziska niemal nie korzystają z oferty Ośrodka. Z tego względu właśnie tej grupie dedykowano większość działań badawczych. Z uwagi na to, że podziały administracyjne są do pewnego stopnia sztucznym tworem (w tym przypadku trudno mówić o istnieniu twardych, geograficznych podziałów), badaniem objęto również mieszkańców okolicznych osiedli (głównie z terenów „przygranicznych”): os. Akademickie, os. XV-lecia, Kaptur oraz Gołębiów (tam mieści się jedna z placówek MOK „Amfiteatr” – Kuźnia Artystyczna).



## SENIORZY

Osiedle położone obok MOK „Amfiteatr” zamieszkałe jest głównie przez seniorów (osoby powyżej 55 roku życia). Z informacji uzyskanych od pracowników Ośrodka wynika, że wśród nich znajdują się osoby aktywne, chętne do działania, które potrzebują przestrzeni i wsparcia, by realizować swoje inicjatywy. Są oni też gotowi do tego, by włączać w aktywność innych mieszkańców osiedla Obozisko (tych, którzy nie wykazują chęci uczestnictwa w kulturze, posiadając jednocześnie dużą ilość wolnego czasu). MOK „Amfiteatr” określił przedstawicieli tej grupy jako potencjalnych ambasadorów idei projektu oraz działań Ośrodka.

## MŁODZIEŻ

Doświadczenia i obserwacje MOK „Amfiteatr” pokazują, że najmłodsze pokolenia (młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna) są bardzo mało aktywne w życiu kulturalnym miasta. Słabe zaangażowanie młodych jest nie tylko radomską bolączką. Niemniej, Ośrodek liczy na to, że dzięki zwrotowi w kierunku działań mniej oficjalnych, a bardziej otwartych na głosy płynące ze strony mieszkańców, będzie można dotrzeć do młodych, pokazać im, że instytucja kultury może mieć również dla nich ciekawe propozycje, a w konsekwencji zaangażować ich niewątpliwie duży potencjał kulturotwórczy we wspólne działania.

## PRACOWNICY MOK „AMFITEATR”

Pracownicy to osoby, które są w najbliższym, bezpośrednim kontakcie z odbiorcami. Dzięki tym nieformalnym relacjom posiadają bogatą wiedzę na ich temat. Wiedza ta to cenny zasób, który warto pozyskać.

## 5. CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJI I JEJ ZASOBÓW

### INSTYTUCJA

Działania MOK „Amfiteatr” wpisują się w znacznym stopniu w koncepcję „modelowego domu kultury”: instytucji otwartej i integrującej wszystkie grupy społeczne, moderującej dialog społeczny i przeciwdziałającej wykluczeniu, kształtującej postawy aktywnego uczestnictwa i stwarzającej warunki do wielostronnej edukacji kulturalnej<sup>10</sup>. Co za tym idzie, Ośrodek nieustannie rozwija swoją sieć kontaktów wewnątrz społeczności radomskiej: prowadząc działania na rzecz integracji z najbliższymi sąsiadami oraz promując ideę partnerstwa lokalnego.

Jednym z przejawów tego nastawienia było uruchomienie procesu tworzenia miejsca przeznaczonego dla inicjatyw oddolnych. Mieszkańcy Radomia zostali zaproszeni do uczestnictwa w tym projekcie, a jego pierwszym punktem była wstępna diagnoza potrzeb i potencjału lokalnej społeczności przeprowadzona podczas czterech spotkań z lokalnymi aktywistami i wszystkimi osobami, którym nie jest obojętny kształt oferty kulturalnej dla radomian. Spotkania cieszyły się dużą frekwencją, co potwierdziło, że radomianie czekają na tego typu akcje, chętnie biorą w nich udział i potrzebują miejsca do realizacji swoich pomysłów. Rezultatem debat było partycypacyjne wypracowanie konkretnych pomysłów na działania kulturalne.

Przestrzenią, którą w efekcie zagospodarowano, jest budynek „Sceny Obozisko” (roboczo nazwany „Naszym Miejscem”), mieszczący się przy ul. Śniadeckich 2 w Radomiu. Inauguracja działań na rzecz społeczności lokalnej odbyła się właśnie tam. Pierwszą imprezą zorganizowaną w ramach inicjatywy były „Muzyczne Wspominki” (9.11.2016). Kolejną akcją zrealizowaną przez MOK

---

<sup>10</sup> Por. strona internetowa Narodowego Centrum Kultury, sekcja Dom Kultury+, <http://nck.pl/dom-kultury-plus> [data dostępu: 2.06.2017].

„Amfiteatr” z (oddolnej) inicjatywy mieszkańców miasta był Dzień Życzliwości i Pozdrowień (21.11.2016). Wspólnie zorganizowano szereg atrakcji – kolektywne pieczenie i pakowanie ciasteczek, happening w blisko położonej galerii handlowej połączony z wręczaniem ciasteczek mieszkańcom miasta, korowód życzliwości ulicami Radomia, działania plastyczne pod hasłem „malowanie życzliwości” i seans jogi śmiechu.

MOK „Amfiteatr” jest także otwarty na wspieranie amatorskich ruchów i grup nieformalnych oraz osób indywidualnych, które pragną rozwijać swoje inicjatywy i talenty. W poprzednich latach Ośrodek wspierał koła zainteresowań i grupy artystyczne (m. in. Dziecięcy Zespół Tańca Nowoczesnego „Refleks”, Dziecięcy i Młodzieżowy Teatr „Aktywny”, Koło Plastyczne, Kapela Podwórkowa „Halniacy”, Koło Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, Koło PTTK, Klub Seniora, ZHP „Starówka”). Obecnie działania artystyczne są kontynuowane w ramach pracy Kuźni Artystycznej. Ponadto corocznie organizowane są różnorodne imprezy o charakterze kameralnym, które obejmują koncerty muzyki klasycznej, jazzowej, rockowej, folkowej, recitale i spotkania autorskie, a także konkursy i warsztaty.

## **INFRASTRUKTURA**

### **Główny budynek MOK „Amfiteatr” przy ul. Parkowej 1 w Radomiu:**

Posiada średniej wielkości salę (do ok. 150 osób), w której można postawić scenę, oraz zaplecze techniczne, gastronomiczne i toalety przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Dysponuje także częścią plenerową, z dużą sceną i 6000 miejsc siedzących rozmieszczonych w układzie amfiteatralnym.

### **Budynek „Scena Obozisko” przy ul. Śniadeckich 2 w Radomiu:**

Budynek z salą wyposażoną w scenę i mogącą pomieścić ok. 100 osób. Ma on zaplecze techniczne, gastronomiczne, szatnię, toalety, jest przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Posiada także rozległy taras wraz z zielonym otoczeniem, na którym można urządzać imprezy plenerowe. Na terenie budynku działa Klub Osób Niepełnosprawnych.

### **Park im. Jacka Malczewskiego przy ul. Parkowej:**

Park w najbliższym otoczeniu głównej siedziby MOK „Amfiteatr”: rozległa, zadrzewiona przestrzeń o różnorodnym ukształtowaniu terenu, w której można zorganizować działania o charakterze artystycznym, sportowym, integracyjnym.

### **Ulica Parkowa:**

Ulica bezpośrednio sąsiadująca z MOK „Amfiteatr”, przy której znajdują się domy jednorodzinne. Jest to ulica położona na uboczu, mało uczęszczana przez pojazdy.

### **Kuźnia Artystyczna przy ul. Daszyńskiego 5 w Radomiu:**

Budynek jest użyczony na potrzeby MOK „Amfiteatr” od Młodzieżowego Domu Kultury. Budynek wolnostojący, jednopiętrowy z podpiwniczeniem. Posiada parking zewnętrzny, 3 pomieszczenia biurowe, zaplecze techniczne, gastronomiczne, szatnię, pomieszczenie magazynowe, garderobę oraz toalety (na poziomie parteru i pierwszego piętra). Ma także salę wyposażoną w scenę, mieszczącą ok. 160 osób, 3 sale taneczne, 2 sale do nauki indywidualnej (nauka gry na instrumentach: klawiszowych oraz gitarze), 7 pracowni – o różnej charakterystyce, pomieszczenie biblioteczne z czytelnią, studio nagrań oraz salę prób.



## WYPOSAŻENIE

W 2015 roku Miejski Ośrodek Kultury „Amfiteatr” pozyskał środki finansowe z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (program „Rozwój Infrastruktury Kultury”, priorytet „Infrastruktura Domów Kultury”) na „zakup wyposażenia na potrzeby Klubu Osób Niepełnosprawnych”. W ramach zadania zostały zakupione m.in.: kolumny głośnikowe, mikser muzyczny, keyboard, mikrofony dynamiczne, statywy do mikrofonów, statywy kolumnowe, komputer przenośny, oprogramowanie do komputerów, rzutnik, ekran, krzesła, reflektory teatralne.

## II. ANALIZA DANYCH

Prace badawcze trwały od marca do maja 2017 roku. W ich ramach przeprowadzono: spacery etnograficzne, ankietę, warsztat wewnętrzny, badanie z użyciem narzędzi animacyjnych oraz warsztaty diagnostyczne. W tym rozdziale prezentujemy szczegółowy opis, analizy oraz wnioski cząstkowe z poszczególnych działań badawczych.

### 1. SPACERY ETNOGRAFICZNE

W ramach badań terenowych odbyły się trzy spacery etnograficzne (jeden 31.03.2017 oraz dwa 7.04.2017), podczas których badacze przeprowadzili wywiady (częściowo skategoryzowane) oraz obserwacje uczestniczące. Naszymi rozmówcami były osoby pełnoletnie, w przedziale wiekowym (wiek oceniany przez badacza) od 18 do 75 lat. W badaniu wzięły udział 43 osoby: 26 kobiet i 17 mężczyzn. Byli to mieszkańcy następujących osiedli: Obozisko, XV-lecia, Gołębiów I, Gołębiów II i Akademickiego. Rozmowy trwały od 5 do 25 minut.

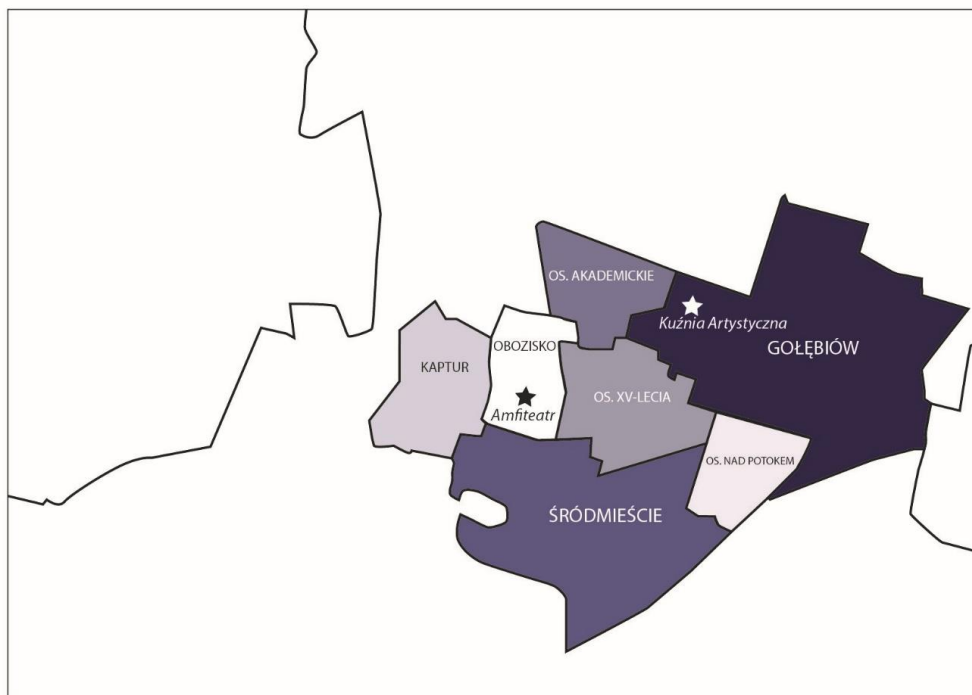
Rozmowy z napotkanymi osobami nie miały charakteru ankietowego, były to wywiady swobodne, mające na celu uzyskanie informacji od mieszkańców na temat tego: Czy chodzą na imprezy organizowane przez MOK „Amfiteatr”? Czy uczestniczą w zajęciach organizowanych przez Kuźnię Artystyczną? W jakich wydarzeniach/zajęciach najchętniej biorą udział? Czym zajmują się w swoim wolnym czasie? Czy znają w okolicy miejsca szczególnie lubiane i uczęszczane przez mieszkańców? Czy słyszeli o jakichś społecznych/oddolnych inicjatywach kulturalnych mieszkańców?

Ze względu na małą znajomość przez rozmówców działalność Kuźni Artystycznej, nie pojawia się ona we wszystkich punktach analizy. W treści zostały użyte bezpośrednio wypowiedzi rozmówców – z zachowaniem oryginalnego szyku zdań i słownictwa. Zespół badawczy podjął taką decyzję, uważając, że charakter tych wypowiedzi sam w sobie przekazuje cenne i potrzebne informacje.



#### OKIEM BADACZA

Mieszkańcy Radomia bardzo nas zaskoczyli – pozytywnie! Tylko dwie czy trzy osoby nie chciały podjąć rozmowy, bo akurat się śpieszyły. Czasami, rozpoczynając rozmowę, po minucie mieliśmy wrażenie, że może być trudno wydobyć potrzebne informacje. Ale było inaczej! Respondenci z przyjemnością dzielili się swoją wiedzą, przemyśleniami i pomysłami. Niektórzy potrzebowali trochę więcej czasu, żeby się otworzyć przed nami – w sumie, obcymi osobami. Jak pokazują nasze doświadczenie i praktyka, rzadko się zdarza taka sytuacja, że każda „zaczepiona w biegu” osoba podejmuje dłuższą rozmowę. Z niektórymi osobami rozmawialiśmy aż 25 minut! To długo, biorąc pod uwagę wytyczne, którymi się kierowaliśmy. Były rozmowy, które trudno nam było skończyć, bo tak przyjemnie słuchało się ciekawych wypowiedzi rozmówców.



Mapa 1: Spacery etnograficzne – obszar objęty badaniem.

## 1a. Wyniki

### ZNAJOMOŚĆ LOKALIZACJI MOK „AMFITEATR” (W TYM „SCENA OBOZISKO”) I KUŹNI ARTYSTYCZNEJ

Prawie wszyscy rozmówcy wiedzieli, gdzie znajduje się MOK „Amfiteatr” i byli w stanie zlokalizować jego położenie: „To tam za ulicą”, „To tam, gdzie za komuny były organizowane fajne imprezy”, „Tak, wiem, od nas tam jedzie bezpośredni autobus”, „Moja siostra widzi z okna”, „Prościutko iść i przez park - i tam jest ulica Parkowa”.

Zupełnie inaczej sytuacja wyglądała w przypadku Kuźni Artystycznej. Większość rozmówców w ogóle nie знаła nazwy tego miejsca: „Nie znam”, „Nie wiem gdzie to jest”, „Tutaj niczego takiego nie ma, to jakaś pomyłka!”). Dopiero po podpowiedzi badacza, że jest to „stary MDK”, kilka osób było w stanie zlokalizować jej położenie.

Po analizie zależności pomiędzy miejscem zamieszkania a znajomością lokalizacji Kuźni Artystycznej – im bliżej budynku/lokalizacji, tym większa znajomość podmiotu – nie odnotowano żadnej znaczącej różnicy. Zarówno mieszkańcy osiedla Obozisko, jak i osiedla Gołębiów I czy II, mieli problem ze zlokalizowaniem tej instytucji. Jedyną różnicą pojawiała się w przypadku mieszkańców osiedli Gołębiów I i Gołębiów II. Niektórzy, po podpowiedzi, że to „stary MDK”, od razu mówili, że znają to miejsce.

Ciekawą obserwacją było również mylenie Kuźni Artystycznej ze „Sceną Obozisko”. Szczególnie dało się to zauważyć w przypadku starszych rozmówców, którzy wspominali organizowane tam potańcówki sprzed lat. Mieszkańcy mieli również wrażenie, że „Scena Obozisko” to miejsce, gdzie odbywają się zajęcia/wydarzenia „nie dla nich”, ale dla osób z niepełnosprawnościami. W budynku „Scena Obozisko” przy ul. Śniadeckich 2 faktycznie działa Klub Osób Niepełnosprawnych (jego celem jest m.in. zachęcenie osób z niepełnosprawnością do rozwijania zainteresowań i pasji oraz aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym Radomia). Można odnieść wrażenie, że najbliżsi mieszkańcy kojarzą „Scenę Obozisko” wyłącznie z tym Klubem.

## UCZESTNICTWO W OFERCIE MOK „AMFITEATR”

Spośród wszystkich rozmówców, jedna czwarta zadeklarowała aktywne uczestnictwo (w ostatnich latach) w działaniach MOK „Amfiteatr”. Mieszkańcy wymieniali koncerty, wieczór jazzowy, festyny, działania związane z akcjami „Lato w Mieście”, spacer, wydarzenia plenerowe, tańce. Ważnym spostrzeżeniem był fakt, że większość rozmówców nie była w stanie określić, kiedy ostatnio uczestniczyli w wydarzeniach organizowanych w Ośrodku. Dodatkowo, częstotliwość uczestnictwa również wydawała się być niska: „Byłem kiedyś na koncercie, ale to było ze trzy lata temu”, „Byłam raz”, „Kiedyś chodziłam na tańce”.

Kolejnym ważnym spostrzeżeniem było odwoływanie się mieszkańców badanych osiedli do przeszłości. „Kiedyś to się działo, teraz tam się nic dzieje”, „Kiedyś chodziłam, teraz mniej, bo teraz mniej tego jest. Nie znam repertuaru”, „Za komuny to tam się działo!”, „PRL to były czasy, to nie był komunizm. Czas był, tylko w sklepach nic nie było...”. Z wypowiedzi osób badanych można wnioskować, że odczuwają nostalgię za dawnymi czasami, że kiedyś byli mocno zżyci z instytucją (od 1980 do 1995 roku obiekt funkcjonował pod nazwą Radomski Ośrodek Kultury).

Powyższa analiza generuje istotne pytanie: Dlaczego kiedyś mieszkańcy chętnie korzystali z oferty Ośrodka, uważali je za swoje miejsce, a dzisiaj w ogóle się z nim nie utożsamiają i nie uczestniczą w organizowanych wydarzeniach? Badacze, w trakcie rozmowy, starali się uzyskać odpowiedzi na te pytania.

Z wypowiedzi mieszkańców można wnioskować, że są trzy najważniejsze przyczyny braku uczestnictwa w kulturze, w tym w działaniach MOK „Amfiteatr”:

- Brak czasu na uczestnictwo w kulturze.
- Nieodpowiednia oferta/brak oferty. Zła promocja wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr”.
- Brak środków finansowych.

### Brak czasu na uczestnictwo w kulturze

Większość respondentów jako przyczynę, dla której nie uczestniczą w działaniach MOK „Amfiteatr”, podawała brak czasu wolnego: „Dużo pracuję, na dwa etaty”, „Mało mam czasu wolnego”, „Nie mam do tego głowy, mam małe dziecko”, „Kiedy robi się ciepło, to wyjeżdżam na działkę”, „Nie mam czasu! Mam tylko dwa dni wolnego w tygodniu, muszę nagotować obiad dla całej rodziny!”. Należy jednak zaznaczyć, że jest to subiektywna ocena i deklaracja, tymczasem wyniki tego rodzaju diagnoz pokazują, że generalnie osoby badane często usprawiedliwiają się brakiem czasu, bo jest to proste wytłumaczenie, z którym trudno polemizować. Co znamienne, gdy pytaliśmy rozmówców o to, co robią w czasie wolnym (poza pracą), okazywało się, że taki czas jednak mają, tylko zajmują go innymi aktywnościami. „Dużo pracuję, więc wolny czas spędzam z rodziną”, „Pracuje od 8 do 18, jak mam wolny czas, to wolę go spędzić z rodziną na świeżym powietrzu”, „Siedzę na ławeczce”, „Przeważnie siedzi się w domu, ja już mam 60 lat, to co ja będę”, „Siedzę, telewizję oglądam”, „Chodzę na Żeromskiego, do Galerii Słonecznej ze znajomymi”, „Siedzi się na murku. Ludzie w domu siedzą i telewizję oglądają”, „Mamy taką małą działeczkę i tam jeździmy”, „Chodzę na spacer z mężem”, „Idę do kina”.

Na posiadaną ilość czasu wolnego z pewnością wpływa aktualny status zawodowy oraz podejmowane role społeczne. Osoby do ok. 60 roku życia często usprawiedliwiają się pracą. Natomiast osoby starsze, w wieku emerytalnym, które teoretycznie już nie są aktywne zawodowo i powinny mieć więcej czasu wolnego, również twierdziły, że czasu na udział w kulturze nie mają.

Warto podkreślić, że rozmówcy wyrażali chęć uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, a dopytani sami twierdzili, że: „W sumie jakby było coś fajnego, to poszlibyśmy całą rodziną”, „Fajnie by było

pójść na koncert i się pobawić”, „Przydałoby się gdzieś wyrwać, bo człowiek tylko w tym domu i po szpitalach. Zawsze to przyjemnie, jak osoby starsze między sobą”.

Powyższa analiza wykazuje, że badani mieszkańcy mają poczucie zbyt małej ilości czasu wolnego na swoje przyjemności, ale *de facto* go posiadają, tylko wykorzystują na inne działania. Powyższe deklaracje nie odbiegają od ogólnopolskiej tendencji. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badań Opinii Społecznej, „W czasie wolnym Polacy najczęściej oglądają telewizję, przebywają z rodziną lub biernie odpoczywają, chcieliby jednak częściej wyjeżdżać za miasto, brać udział w ciekawych wydarzeniach kulturalnych lub korzystać z rozrywek w mieście”<sup>11</sup>.

### **Nieodpowiednia oferta/brak oferty. Zła promocja wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr”**

Wielu rozmówców ma poczucie, że w MOK „Amfiteatr” nic się nie dzieje albo organizowane są tam wydarzenia nie dla nich. Wśród wypowiedzi na ten temat pojawiały się takie opinie, jak: „A tu się w ogóle coś dzieje?”, „Tam tylko dla młodych organizują, dla starszych nic nie ma”, „Tam jest klub dla niepełnosprawnych [chodziło o „Scenę Obozisko”], nie wiedziałem, że organizują coś jeszcze”, „Kiedyś tam się działo, a teraz nic nie ma”. Wyjątek stanowią mieszkańcy osiedla Obozisko, którzy dzięki bliskości zamieszkania, często przechodzą obok budynków MOK „Amfiteatr”, mają styczność z ofertą/reklamą Ośrodka.

Jednym z działań przygotowawczych do badania była analiza oferty MOK „Amfiteatr” oraz wykorzystywanych przez Ośrodek kanałów oraz narzędzi informacji i promocji. Można stwierdzić, że oferta jest bogata, a pracownicy odpowiedzialni za promocję podejmują próby dostosowania kanałów oraz treści komunikatów do oczekiwań i przyzwyczajzeń różnych odbiorców. Niemniej jednak uzyskane przez nas odpowiedzi sugerują, że w ogólnym rozrachunku wiedza mieszkańców okolicznych osiedli o ofercie MOK nie jest zbyt duża. Badacze byli poinformowani, jakie akcje są organizowane przez Ośrodek, i podczas badania dopytywali rozmówców o to, czy o nich słyszeli. Gros badanych odpowiadało przecząco bądź też wskazywało na słabości poszczególnych działań promocyjnych. Niektórzy, w momencie gdy dowiedzieli się, co MOK oferuje, byli pozytywnie zaskoczeni różnorodnością oferty. Inni wręcz z oburzeniem mówili: „Dlaczego nie ma plakatów?!” „Poszłabym, gdybym wiedziała!”, „To wszystko za darmo?! Dlaczego o tym nie słyszałem?!”. Byli inni, którzy „coś tam słyszeli”, ale nie wiedzieli, gdzie szukać informacji, albo twierdzili, że przekaz był jednorazowy i bardzo krótkotrwały – np. w radiu: „Chciałem iść na kabaret, słyszałem reklamę w radiu. Ale tak szybko mówili, nie zdążyłem zapisać i ostatecznie nie dotarłem. Usłyszałem, potem zapomniałem... Taka promocja jest kiepska. Powinno być więcej plakatów. Wtedy bym pewnie poszedł”, „Byłam raz na jakimś wieczorze jazzowym, moja restauracja obsługiwała imprezę. Fajnie było, nie spodziewałam się, że można tak fajnie się bawić tutaj niedaleko. A były osoby starsze, młodzież i wszyscy się bawili super!”. Badacze dopytali rozmówczynię, czy poszłaby jeszcze raz na takie wydarzenie i czy zna profil MOK „Amfiteatr” na portalu społecznościowym Facebook – odpowiedziała: „Pewnie! Znajomych bym zabrała i byśmy poszli! Bo wtedy byłam w pracy, więc wiece, nie mogłam się pobawić. Ja nawet nie wiedziałam, że oni są na fejsie! Zaraz polubię! I powiem znajomym, żeby polubili!”.

Analiza wszystkich rozmów z mieszkańcami – a byli oni informowani przez badaczy o działaniach MOK „Amfiteatr” – pokazuje, że prawie wszyscy deklarowali chęć udziału w tychże działaniach. Podkreślali, że nie wiedzieli do tej pory, że „tam w ogóle coś się dzieje”. Niektóre osoby same podsuwały pomysły, jak informować o wydarzeniach, jakie metody komunikacji lubią i jakie do nich trafiają: plakaty, ulotki, gazeta, łączenie kilku metod, żeby „obiło się o uszy”.

### **Brak środków finansowych**

---

<sup>11</sup> Stasik, A., *Czas wolny Polaków*, Centrum Badań Opinii Społecznej, Warszawa 2010, [http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K\\_133\\_10.PDF](http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_133_10.PDF) [data dostępu: 5.06.2017].

Dla wielu rozmówców brak środków finansowych okazywał się główną barierą, aby czas wolny spędzać inaczej niż dotychczas. Podkreślali, że wyjście „na miasto” zawsze łączy się z kosztami: „Trzeba jakąś kawę kupić, za wejście zapłacić”. Niektóre osoby dość otwarcie wypowiadały się na temat swojej sytuacji finansowej, podając konkretne kwoty, za które muszą przeżyć cały miesiąc. Twierdzili, że z tego właśnie względu wolą zostać w domu, oglądać telewizję czy iść na spacer. Są to aktywności, które według nich nie generują dodatkowych wydatków (na które nie mogą sobie pozwolić).

Można również wnioskować, że mieszkańcy nie wiedzą, że wstęp na wiele wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr” jest bezpłatny (a za uczestnictwo w wielu innych pobierane są stosunkowo niewielkie opłaty). W momencie gdy badacze dopytywali, ile według rozmówców kosztuje bilet wstępu na koncert, ci odpowiadali: „Nie wiem..... Jakież 150 zł?”, „No nie wiem, na pewno za dużo na moją kieszeń”. Można odnieść wrażenie, że badani z góry zakładali, że nie stać ich na uczestnictwo w działaniach MOK „Amfiteatr”. A jednocześnie, nie podjęli wysiłku, aby poznać się z ofertą.

Często rozmówcy podkreślali podczas rozmów, że są zmuszeni wybierać aktywności „bezkosztowe”, a poinformowani przez badaczy, że takie darmowe wydarzenia również są organizowane w Ośrodku, ze zdziwieniem i oburzeniem mówili: „To wszystko za darmo?! Dlaczego o tym nie słyszałem?!”, „No jak za darmo, to na pewno bym poszła”, „To im się opłaca tak za darmo wszystko robić?”.

Warto dodać, że nawet ta grupa, która określa swoją sytuacją finansową jako trudną, deklarowała, że może zapłacić pewną kwotę (5-15 zł) za uczestniczenie w kulturze: „No zawsze się wygospodaruje kilka złotych, żeby się na przykład zrzucić na produkty spożywcze i pogotować razem z sąsiadami. Do domu też bym musiała kupić”, „Nie, ja nie mam pieniędzy na takie rzeczy”. Rozmówczyni dopytana przez badaczy, czy wzięłaby udział w warsztatach robienia na drutach za 8-10 zł, odpowiedziała: „Nie no, takie pieniądze mogłabym zapłacić”.

## **NAJBLIŻSZE OTOCZENIE**

Z przeprowadzonych obserwacji wyłania się dość smutny obraz opinii mieszkańców Radomia na temat najbliższego otoczenia, zarówno infrastruktury/miejsc do spędzania czasu wolnego, jak i społeczeństwa – „młodzi uciekają, a starzy zostają i tak bidują”. Taki stan rzeczy ma swoje potwierdzenie w statystykach i wcześniejszych badaniach przeprowadzonych przez MOK „Amfiteatr”. Jeden z rozmówców dobitnie określił tę sytuację: „Tutaj wiszą tylko klepsydry. Młodzież wyjeżdża”.

Z obserwacji, a także rozmów z mieszkańcami można wywnioskować, że duży wpływ na komunikację międzypokoleniową miała emigracja. Starsi ludzie czują się samotni. Utrzymują co prawda kontakt telefoniczny, a także internetowy (głównie maile i Skype) ze swoimi dziećmi, często też do nich jeżdżą, do Kanady, Anglii i krajów skandynawskich. Wielu jednak twierdziło, że nie mają już siły jeździć tak daleko (a wyprowadzać się nie chcą). W postawie mieszkańców, szczególnie tych starszych, wyczuć można było marazm i zniechęcenie, natomiast wśród młodych (nastoletnich) – brak zainteresowań i wysoki poziom obojętności. To głównie młodzi ludzie powtarzali, że wolny czas spędzają w galerii handlowej albo właśnie spacerują po parku, spotykając się ze znajomymi.

Osoby starsze – seniorzy, które stanowią duży procent mieszkańców osiedli wokół MOK „Amfiteatr”, także nie widzieli dla siebie żadnej oferty: „To wszystko dla młodych, dla nas nic nie ma”, „Niech młodzi się realizują, po co dla nas, starszych organizować”. Warto zaznaczyć, że to właśnie grupa seniorów ma – względnie – więcej czasu wolnego. Chociaż niektórzy kategorycznie mówili, że: „Nie dla mnie są takie imprezy”, „Nie mam siły na koncerty”, „W naszym wieku to tylko telewizor i odpoczynek”, dopytani o aktywności, w których chętnie wzięliby udział, odpowiadali: „Poszłabym

z mężem na potańcówkę. Za bardzo tańczyć nie możemy bo zdrowie nie pozwala, ale pobyc z ludźmi...”, „Umiem robić na drutach. Mogłabym kogoś tego nauczyć”.

## **MIEJSCA SZCZEGÓLNIIE LUBIANE I UCZĘSZCZANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW**

Wśród najczęściej pojawiających się odpowiedzi na temat miejsc lubianych i uczęszczanych były: ulica Żeromskiego, Galeria Słoneczna, park, kluby. Nieliczni respondenci wymienili ogródek jordanowski, targ, jedna osoba „Scenę Obozisko”. Wielu rozmówców odpowiadało, że nie wiedzą i nie znają takich miejsc: „Bo tutaj nic nie ma”, „Nie ma, tyle co się człowiek przespaceruje”, „Scena Obozisko, kiedyś. Teraz, to pierun wie”. W wielu przypadkach, zadanie tego pytania generowało wyrażanie opinii na temat okolicy: „Tutaj niczego nie ma, niech Pani tylko spojrzy. Wszystko zaniedbane, nawet porządnego placu zabaw dla dzieci nie ma”. W wypowiedziach respondentów pojawiały się również opinie na temat terenu Amfiteatru: „Kiedyś tam były imprezy, bardzo często. Teraz to ruina”, „W Amfiteatrze to chyba nic się nie dzieje, budynek niszczeje” (rozmówca miał na myśli scenę i trybuny). Reasumując, badani dość negatywnie oceniali wygląd swojej okolicy.

Rozmówcy, dopytani przez badaczy o to, dlaczego sami czegoś nie zainicjują, aby poprawić swoje otoczenie, odpowiadali zazwyczaj, że nie mają czasu lub nie wiedzą „jak się do tego zabrać”. Z jednej strony, bardzo krytycznie oceniali wygląd otaczającej ich przestrzeni, z drugiej można odnieść wrażenie, że pogodzili się z takim stanem rzeczy. Nieliczni tłumaczyli, że to nie ich rola, że spółdzielnie lub inne urzędy powinny o to zadbać. Natomiast żaden z rozmówców nie próbował interweniować i lobbować na rzecz zmian na lepsze. Ogólnie można stwierdzić, że mieszkańcy nie czują, aby posiadali moc sprawczą, nie sądzą, aby mogli mieć jakikolwiek wpływ na to, co się dzieje dookoła nich.

## **INICJATYWY KULTURALNE MIESZKAŃCÓW**

Na pytanie dotyczące tego, czy słyszeli o jakichś oddolnych inicjatywach kulturalnych, rozmówcy najczęściej odpowiadali, że nie. Trzeba też było precyzować, czym jest/czym może być inicjatywa społeczna i działanie kulturalne. Odpowiedzi, jakie się pojawiały, były najczęściej następujące: „Co tu się może dziać? O! Sąd wybudowano – tu się będzie działo”, „Nie, tu nic się nie dzieje”, „Ludzi nie ma, powyjeżdżali, wyjechali, to i pomysłów brak”, „Coś by się przydało, ale ktoś musi zorganizować, zaproponować”, „Nie wiem, nie wiem”, „Nie wiemy, gdyby coś było... warsztaty/zajęcia, to byśmy brały udział”, „Może coś znajomi robią, ale nie wiem”.

Dosłownie kilka osób było w stanie podać przykłady: „Inicjatywa rewitalizacji parku obok Amfiteatru”, „Tu, pod naszym blokiem, sąsiadka dba o ogródek”, „Było coś, było. Na Chrobrego. Dyskoteki, przyjęcia, bankiety”, „Młodzież studencka organizuje na Borkach wieczory taneczne”, „Jest taka Pani Krysia, która organizuje różne aktywności seniorom. Jest Pani Wiesia, pomaga chorym na raka”, „Tutaj, w klatce obok, takie młode łebki założyły sobie siłownię”.

W ramach badania dopytywaliśmy niektórych rozmówców, w jakich wydarzeniach najchętniej by uczestniczyli, co by ich skłoniło do większej aktywności i udziału w działaniach MOK „Amfiteatr”, jakie mają rady dla Ośrodka. Zazwyczaj pojawiały się propozycje imprez plenerowych lub muzycznych: „O, chętnie bym poszedł na muzę lat 70. Na koncert Budki Suflera, Lady Punk, Bajm. Bajm kiedyś był i było miło”, „Jakiś festyn może. Fajnie jak jest dużo ludzi. Można z kimś pogadać”, „Nie powinni się zamykać w kategorii wiekowej. Powinni robić wydarzenia wielopokoleniowe, tak jak było na wieczorze jazzowym. Wszyscy się fajnie bawili” [wypowiedź dotyczyła MOK „Amfiteatr”], „Niech popracują nad promocją! Bo teraz jest słabo”, „Wrzucać ulotki do skrzynek trzeba, bo może ludzie nie wiedzą”.

## 1b. Wnioski i spostrzeżenia



### OKIEM BADACZA

Przerażać może marazm i wysoki poziom smutku wśród mieszkańców Oboziska. To ludzie chętni do rozmów, wspomnienia dawnych czasów, wygląda na to, że brakuje im po prostu słuchaczy i odrobiny zainteresowania – również tego sobą nawzajem. Przechodzą obok siebie obojętni i zamknięci w sobie. Jeśli jednak wyciągnie się do nich rękę, zapyta, porozmawia, są naprawdę rozmownymi i pomocnymi, a do tego fantastycznymi obserwatorami – wszak, co wyszło podczas badań – uwielbiają spacerować, rozmawiać i przyglądać się światu.

- Mieszkańcy z przyjemnością dzielili się swoją wiedzą, przemyśleniami i pomysłami.
- Mieszkańcy wiedzą, gdzie mieści się MOK „Amfiteatr”, ale rzadko (lub w ogóle) nie korzystają z jego oferty.
- Mieszkańcy nie znali oferty MOK „Amfiteatr”.
- Mieszkańcy uważali, że nie stać ich na udział w działaniach prowadzonych przez MOK „Amfiteatr”, że bilety wstępu są dla nich za drogie.
- Mieszkańcy negatywnie oceniali promocję wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr”. Wielu z nich uważa, że „tam nic się nie dzieje”.
- Mieszkańcy negatywnie oceniali wygląd sceny i trybun Amfiteatru.
- Większość rozmówców deklarowała chęć uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez MOK „Amfiteatr”, po usłyszeniu, jaką ofertę posiada.
- Mieszkańcy z chęcią wzięliby udział w imprezach plenerowych (festyny, koncerty) oraz takich, które łączą pokolenia.
- Mieszkańcy badanych osiedli nie rozpoznają nazwy „Kuźnia Artystyczna”.
- Mieszkańcy nie mają poczucia, że „Scena Obozisko” jest miejscem dla nich. Mocno identyfikują tę placówkę z Klubem Osób Niepełnosprawnych.
- Mieszkańcy kiedyś byli mocno zżyci z instytucją, odczuwają nostalgię za dawnymi czasami, miło wspominają MOK „Amfiteatr” z czasów PRL.
- Pomimo deklarowania braku czasu, mieszkańcy go posiadają. Zazwyczaj spędzają go z rodziną, oglądają telewizję, chodzą do kina, spacerują.
- Mieszkańcy są niezadowoleni z wyglądu swojego otoczenia. Nie mają poczucia posiadania mocy sprawczej, uważają, że nie mają wpływu na wygląd swoich osiedli.
- Osoby starsze łakną kontaktu z innymi, są nawet w stanie zaangażować się w organizację wydarzeń, warsztatów. Potrzebują mobilizacji, wsparcia i zachęty.
- Według rozmówców w okolicy nie ma miejsca, w którym mogliby się spotykać mieszkańcy okolicznych osiedli i wspólnie spędzać czas.



## 2. ANKIETA MAPUJĄCA

Prowadzonym symultanicznie ze spacerami badaniem była (nieujęta we wniosku konkursowym, wykonana dodatkowo) ankieta (PAPI) skierowana do stałych odbiorców oferty Ośrodka oraz osób odwiedzających MOK okazjonalnie. Celem badania było zidentyfikowanie nie tylko odbiorców, ale pośrednio także grup mieszkańców (pod względem wieku i miejsca zamieszkania) nieuczestniczących w działaniach instytucji.

Ankieta miała formę papierowej „przedzieranki” i zawierała 4 pytania: o płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz o źródło informacji o ofercie Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr”.

Odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania obejmowały osiedla, na których znajdują się obiekty MOK – siedziba główna („Amfiteatr”), „Scena Obozisko” i Kuźnia Artystyczna (Obozisko, Gołębiów) oraz osiedla przyległe (Os. XV-lecia, Śródmieście, Os. Akademickie, Os. Nad Potokiem, Kapturek). Możliwy był też wybór opcji „Inne osiedle Radomia” lub „Poza Radomiem”. Taki, a nie inny dobór odpowiedzi (nie wymieniono wszystkich osiedli Radomia, ale skoncentrowano się na okolicach placówek, za punkt centralny obierając główną siedzibę MOK „Amfiteatr” przy ul. Parkowej 1 – os. Obozisko) był spowodowany zarówno przez czynniki obiektywne (format papieru), jak i był wynikiem założenia (które należało poddać weryfikacji), że oferta Ośrodka trafia przede wszystkim do najbliższych sąsiadów MOK.

Odpowiedzi na pytanie o źródło informacji o ofercie były następujące: Informacja w „Amfiteatrze”/Kuźni Artystycznej, Kontakt telefoniczny, Internet (strona „Amfiteatru” i in.), Facebook, E-mail, Prasa lokalna, Radomski Informator Kulturalny, Plakat, Ulotka, Centrum Informacji Turystycznej, Rodzina/znajomi. Pośród nich uwzględniono zarówno wszystkie kanały komunikacji, jakie świadomie wykorzystuje Ośrodek, jak i kanały nieformalne: „Centrum Informacji Turystycznej” (wskazane przez MOK jako miejsce „zaprzyjaźnione”, którego pracownicy z własnej woli informują o działaniach Ośrodka) oraz „Rodzina/znajomi” (tzw. poczta pantoflowa).

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w marcu 2017 roku, zarówno wśród odbiorców zajęć ze stałej oferty Ośrodka (Kuźnia Artystyczna), jak i uczestników okazjonalnych wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr”. Łącznie zebrano 271 ankiet.

Większość ankiet (181) przeprowadzona została w Kuźni Artystycznej, która jest położona na terenie osiedla Gołębiów. Tam odbywają się wszystkie zajęcia stałe Ośrodka, tam też miały miejsce dwa spośród czterech przebadanych wydarzeń (warsztaty teatralne i warsztaty sushi). Jedno wydarzenie (koncert) było zlokalizowane na terenie Oboziska, jedno zaś (spacer) odbyło się w przestrzeni miejskiej, na terenie osiedli centralnego Radomia.

### Zajęcia

Kuźnia Artystyczna oferuje 14 rodzajów odpłatnych zajęć, które odbywają się w 51 grupach (dzieci, młodzież, dorośli, w tym dorośli 55+; wszystkie dni tygodnia oprócz niedziel), nie licząc zajęć indywidualnych (nauka gry na gitarze, nauka gry na instrumentach klawiszowych – fortepian i keyboard, studio piosenki), strefy zabaw dla dzieci i – nieodpłatnej – biblioteki. Z danych frekwencyjnych wynika, że w zajęciach grupowych i indywidualnych w marcu udział brało 691 osób.

Ankieta została przeprowadzona wśród uczestników i uczestniczek 10 zajęć grupowych oraz jednego rodzaju zajęć indywidualnych (nauka gry na gitarze). Grupy zostały dobrane tak, aby reprezentowane były wszystkie dni tygodnia oraz przedziały wiekowe: dzieci (rodzice dzieci), młodzież, dorośli (w tym dorośli 55+), a także z zachowaniem różnorodności tematycznej. Badanie przeprowadzono w trzecim tygodniu marca (w dniach 20-25 marca, poniedziałek-sobota). Zebrano 137 ankiet, co odpowiada ok. 20% wszystkich marcowych uczestników i uczestniczek zajęć grupowych oraz indywidualnych.

## Wydarzenia

MOK „Amfiteatr” regularnie organizuje różnego rodzaju wydarzenia (odpłatne i nieodpłatne). W marcu 2017 roku odbyło się 11 takich wydarzeń: część powtarzających się bądź cyklicznych (eliminacje konkursów recytatorskich, warsztaty rysunkowe, warsztaty ceramiczne w Orońsku, warsztaty teatralne „Wkręć się w teatr”), część jednorazowych (m.in. koncert, festiwal inspiracji, spacer).

Ankieta została przeprowadzona wśród uczestników i uczestniczek 4 wydarzeń, które zostały dobrane z zachowaniem różnorodności tematycznej oraz lokalizacyjnej. Dwa spośród nich były wydarzeniami, na które wstęp był wolny, dwa były odpłatne. Zebrano 134 ankiety.

Data	ZAJĘCIA	Liczba ankiet
20.03.2017	Rękodzieło artystyczne – grupa wiekowa: dzieci	10
20.03.2017	Mały Plastyk – grupa: dzieci	14
20.03.2017	Zumba – grupa: dorośli	5
21.03.2017	Plastyka z elementami rękodzieła artystycznego – grupa: dzieci	10
21.03.2017	Rozmowy pędzlem malowane – grupa: dorośli	26
21.03.2017	Zumba – grupa: dorośli	15
23.03.2017	Po prostu tańcz! – grupa: dzieci	12
24.03.2017	Szachy – grupa: dzieci i dorośli	6
24.03.2017	Gimnastyka artystyczna z akrobatyką – grupa: dzieci	20
25.03.2017	Nauka gry na gitarze – grupa: dzieci	5
25.03.2017	Balet – grupa wiekowa: dzieci	14
	<b>Razem:</b>	<b>137</b>

Tabela 1: Badanie ankietowe wśród uczestników i uczestniczek zajęć stałych organizowanych przez MOK „Amfiteatr” (Kuźnia Artystyczna).

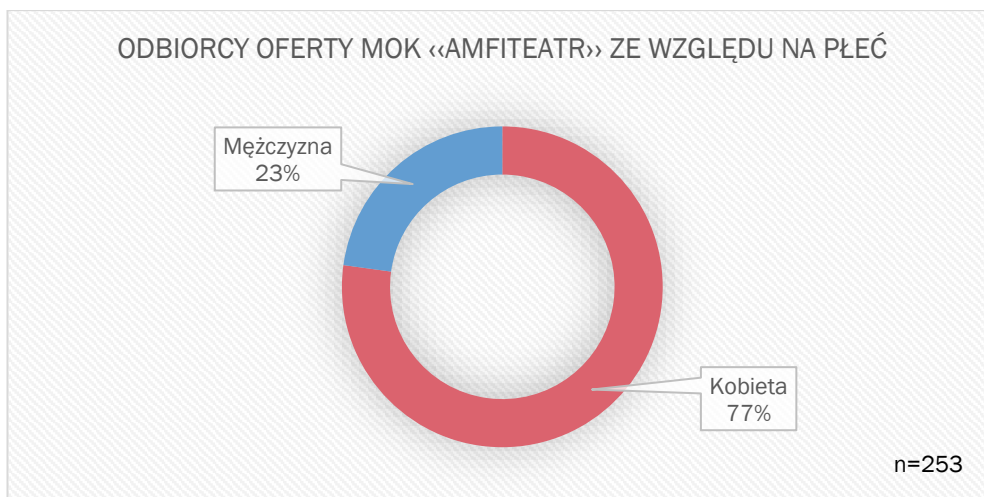
Data	WYDARZENIE	Liczba ankiet
04.03.2017 (sob.)	Koncert Doroty Osińskiej – lokalizacja: os. Obozisko	67
11.03.2017 (niedz.)	Spacer „Odkryj Radom z Amfiteatrem” – lokalizacja: Radom	23
12.03.2017 (sob.)	Warsztaty teatralne „Wkręć się w teatr” – lokalizacja: Kuźnia	30
25.03.2017 (sob.)	Warsztaty rodzinne „Master chef sushi” – lokalizacja: Kuźnia	14
	<b>Razem:</b>	<b>134</b>

Tabela 2: Badanie ankietowe wśród uczestników i uczestniczek wydarzeń organizowanych przez MOK „Amfiteatr”.

## 2a. Wyniki

### PŁEĆ

Na pytanie o płeć odpowiedzi udzieliło 253 z 271 ankietowanych. Wyraźna jest wśród tych osób przewaga kobiet. Aż 112 kobiet i tylko 22 mężczyzn (83,5% vs 16,5%) odpowiedziało na ankiety rozdane wśród osób uczęszczających na zajęcia stałe. W przypadku wydarzeń przewaga ta była nieco mniejsza, ale nadal ponad dwukrotna (83 kobiety vs 36 mężczyzn, 70% vs 30%). Dla ogółu przebadanych osób proporcja wynosiła 77% do 23%.



Wykres 1: Odbiorcy wybranych zajęć i wydarzeń według płci (badanie ankietowe w dniach 4-25.03.2017).

## WIEK

Na pytanie o wiek odpowiedzi udzieliło 267 z 271 ankietowanych.

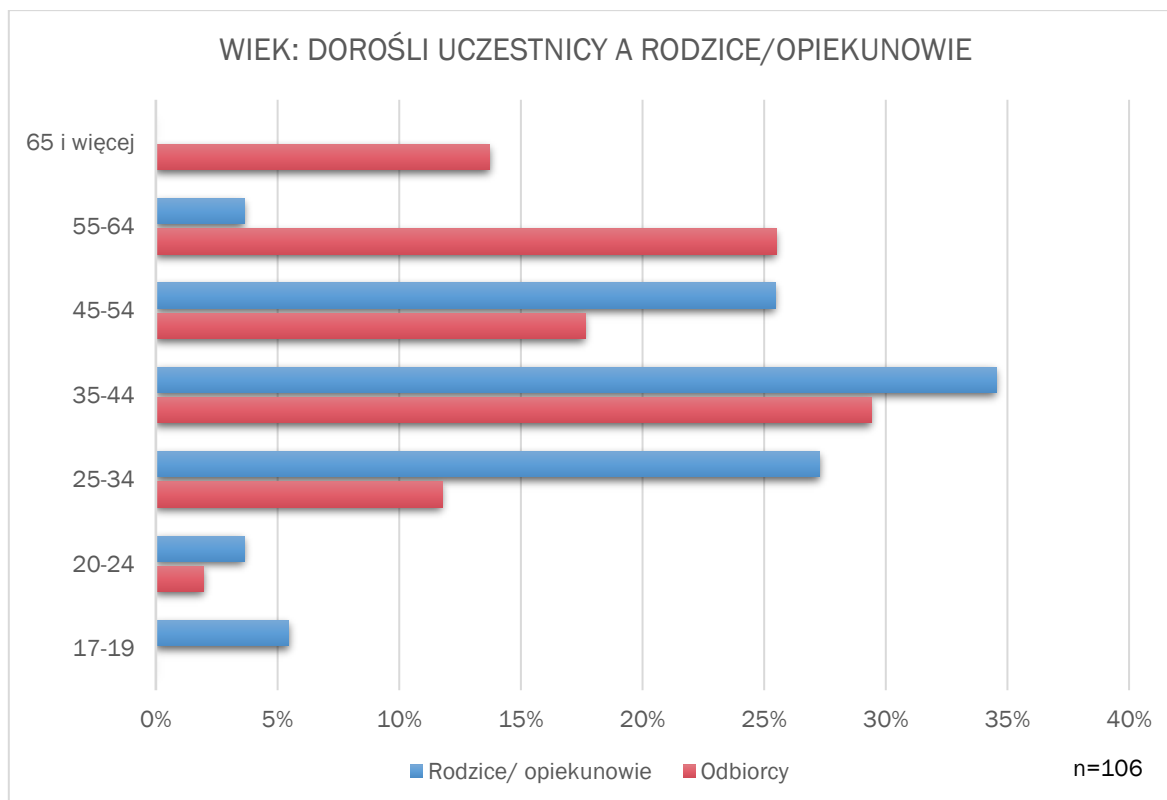
Jeżeli chodzi o **zajęcia** stałe, to na to pytanie odpowiedziało 137 ich uczestników i uczestniczek. Najliczniej reprezentowane były grupy osób w wieku 35-44 lata (34 os. – 25%) oraz 45-54 lata (23 os. – 17%). Na dalszych miejscach uplasowały się grupy 25-34 lata (21 os. – 15%), 7-12 lat (16 os. – 12%), 55-64 lata (15 os. – 11%), 4-6 lat (10 os. – 7%), 65 i więcej lat (7 os. – 5%), 13-16 lat (5 os. – 4%). Najmniej było osób w wieku 17-19 lat oraz 20-24 lata (łącznie 6 os. – 4%).

Podkreślić należy, że w przypadku zajęć stałych, po pierwsze, wiek ankietowanych był do pewnego stopnia założony na etapie konstruowania próby. Kuźnia kieruje około 1/3 swoich zajęć grupowych do dorosłych i 2/3 do dzieci. Proporcja ta znalazła odzwierciedlenie w doborze grup, w których przeprowadzono badanie (7 grup dziecięcych – 85 os., 3 dla dorosłych – 46 os., jedna mieszana – 6 os., z których 5 to osoby dorosłe). Po drugie, ankiety rozdawane w grupach dziecięcych wypełniane były przez rodziców lub opiekunów, którzy bądź wypełniali ankietę w imieniu dziecka (zaznaczali jego wiek – 30 os.), bądź też, jak można sądzić, w swoim (zaznaczali swój wiek – 55 os.).

W związku z powyższym, w przypadku zajęć stałych wyodrębniono 3 grupy ze względu na wiek oraz charakter relacji z Ośrodkiem: dziecięcy uczestnicy – 31 osób, dorośli uczestnicy – 51 osób oraz dorośli rodzice/opiekunowie – 55 osób (z zastrzeżeniem, że wnioskowanie dotyczące rodziców/opiekunów ma charakter pośredni). Poniższa tabela i wykres przedstawiają strukturę wieku dwóch grup dorosłych:

Wiek	DOROŚLI UCZESTNICY		Wiek	RODZICE/OPIEKUNOWIE	
	Liczba osób	%		Liczba osób	%
<b>35-44</b>	15	29%	<b>35-44</b>	19	35%
<b>55-64</b>	13	25%	<b>25-34</b>	15	27%
<b>45-54</b>	9	18%	<b>45-54</b>	14	25%
<b>65 i więcej</b>	7	14%	<b>17-19</b>	3	5%
<b>25-34</b>	6	12%	<b>55-64</b>	2	4%
<b>20-24</b>	1	2%	<b>20-24</b>	2	4%
Razem:	51	100%		55	100%

Tabela 3: Dorośli uczestnicy oraz rodzice i opiekunowie dzieci korzystających ze stałej oferty MOK – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 20-25.03.2017).



Wykres 2: Dorośli uczestnicy versus rodzice/opiekunowie dzieci korzystających ze stałej oferty MOK – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 20-25.03.2017).

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że największe różnice, jeśli chodzi o dwie powyższe grupy (uczestników oraz rodziców/opiekunów), uwidoczniły się w przypadku:

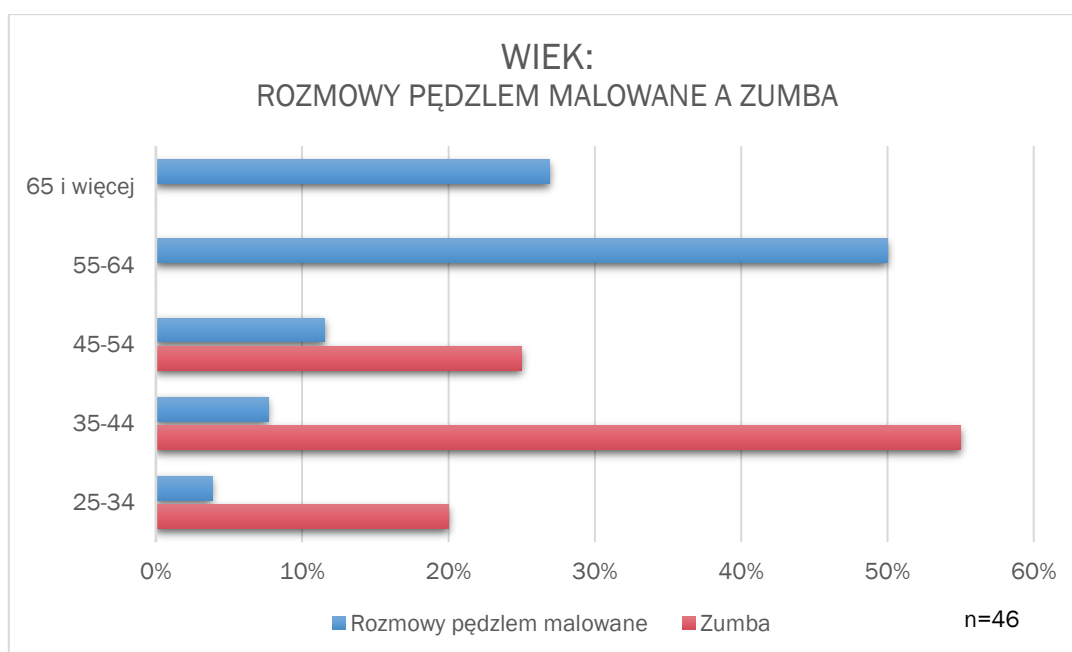
- przedziału wiekowego 25-34 lat (27% rodziców/opiekunów, tylko 12% odbiorców);
- przedziałów wiekowych 65 i więcej lat oraz 55-64 lat (nieobecni lub w niewielkim stopniu obecni wśród rodziców/opiekunów, obecni – 14% czy wręcz liczni – 27% wśród uczestników).

Osoby z przedziału wiekowego 35-44 były równie liczne zarówno wśród uczestników, jak i rodziców/opiekunów, stanowiąc około 1/3 każdej z grup. Tymczasem osoby z przedziałów 17-19 i 20-24 lata były w równym stopniu słabo reprezentowane w obu przypadkach, co może być bardziej zrozumiałe, jeśli chodzi o rodziców/opiekunów, natomiast będzie wymagało komentarza, jeśli chodzi o grupę uczestników (wśród których odnotowano zaledwie jedną osobę w wieku 20-24 lata oraz w ogóle nie odnotowano osób w wieku 17-19 lat).

Jeżeli chodzi o dorosłych odbiorców, którzy wzięli udział w badaniu, to rekrutowali się oni w przeważającej większości (46 osób) spośród uczestników i uczestniczek dwóch rodzajów zajęć, a były to „Rozmowy pędzlem malowane” oraz Zumba. Zajęcia te zostały wybrane z puli sześciu przeznaczonych dla tej grupy wiekowej i stanowią, jak można sądzić, miarodajną reprezentację oferty Kuźni Artystycznej dla dorosłych (w skład której to oferty wchodzi plastyka i szachy oraz zajęcia ruchowe: zumba, aerobik, flamenco, joga). Poniższa tabela i wykres przedstawiają strukturę wieku respondentów uczęszczających na zajęcia obu tych rodzajów:

Wiek	ROZMOWY PĘDZLEM MALOWANE		Wiek	ZUMBA	
	Liczba osób	%		Liczba osób	%
55-64	13	50%	35-44	11	55%
65 i więcej	7	27%	45-54	5	25%
45-54	3	12%	25-34	4	20%
35-44	2	8%	Razem	20	100%
25-34	1	4%			
Razem	26	100%			

Tabela 4: Dorośli uczestnicy zajęć „Rozmowy pędzlem malowane” i dorośli uczestnicy zajęć z zumbą – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 20-25.03.2017).



Wykres 3: Dorośli uczestnicy zajęć „Rozmowy pędzlem malowane” versus dorośli uczestnicy zajęć z zumbą – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 20-25.03.2017).

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że struktura wiekowa uczestniczek i uczestników powyższych zajęć jest zgoła odmienna – są to grupy wyraźnie sprofilowane:

- ponad  $\frac{3}{4}$  uczestniczek i uczestników zajęć „Rozmowy pędzlem malowane” to osoby w wieku 55 i starsze, niewiele jest tam natomiast osób z pozostałych przedziałów wiekowych (przy czym niektóre grupy – 17-19, 20-24 – nie są tam w ogóle reprezentowane).
- ponad połowa uczestniczek i uczestników zajęć z zumbą to osoby w wieku 35-44 lat, podczas gdy osób z grup 17-19 i 20-24 oraz w wieku powyżej 55 lat nie ma tam wcale.

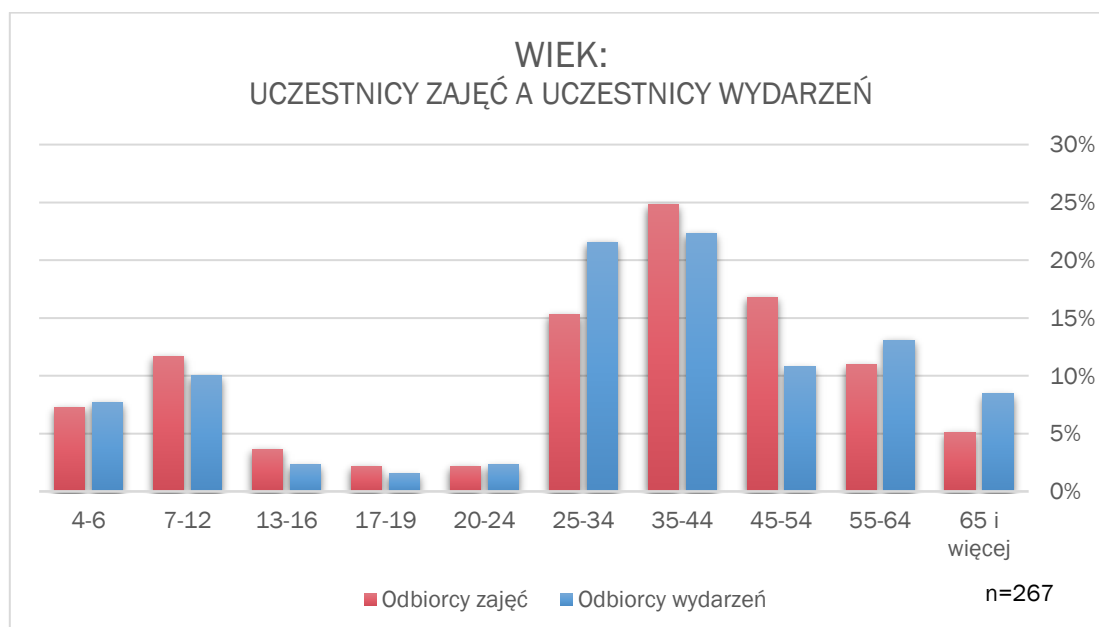
\*\*\*

Jeżeli chodzi o **wydarzenia**, to na pytanie o wiek odpowiedziało 130 ich uczestników i uczestniczek. Najliczniej reprezentowane były grupy osób w wieku 35-44 lata (29 os. – 22%) oraz 25-34 lata (28 os. – 22%). Na dalszych miejscach uplasowały się grupy 55-64 lata (17 os. – 13%) oraz 45-54 lata (14 os. – 11%). Najmniej było osób w wieku 17-19 lat oraz 20-24 lata (łącznie 5 os. – 4%).

Poniższa tabela i wykres przedstawiają porównanie struktury wiekowej odbiorców stałej oferty MOK oraz uczestników wydarzeń okazjonalnych organizowanych przez Ośrodek:

Wiek	UCZESTNICZY ZAJĘĆ		Wiek	UCZESTNICZY WYDARZEŃ	
	Liczba osób	%		Liczba osób	%
<b>35-44</b>	34	25%	<b>35-44</b>	29	22%
<b>45-54</b>	23	17%	<b>25-34</b>	28	22%
<b>25-34</b>	21	15%	<b>55-64</b>	17	13%
<b>7-12</b>	16	12%	<b>45-54</b>	14	11%
<b>55-64</b>	15	11%	<b>7-12</b>	13	10%
<b>4-6</b>	10	7%	<b>65 i więcej</b>	11	8%
<b>65 i więcej</b>	7	5%	<b>4-6</b>	10	8%
<b>13-16</b>	5	4%	<b>13-14</b>	3	2%
<b>20-24</b>	3	2%	<b>20-24</b>	3	2%
<b>17-19</b>	3	2%	<b>17-19</b>	2	2%
Razem:	137	100%		130	100%

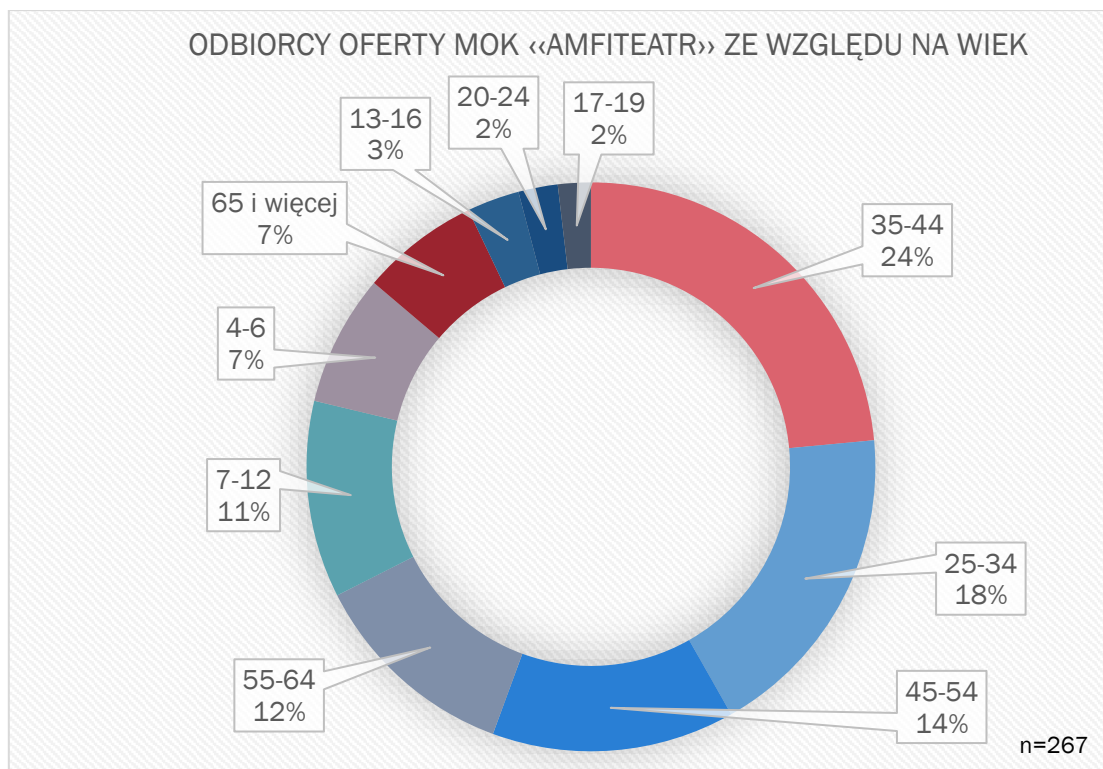
Tabela 5: Uczestnicy zajęć i uczestnicy wydarzeń – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).



Wykres 4: Uczestnicy zajęć versus uczestnicy wydarzeń – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że w obu przypadkach dominuje grupa w wieku 35-44 lata, natomiast słabo reprezentowane są grupy w wieku 17-19 lat i 20-24 lata. Niewielki jest także odsetek młodzieży gimnazjalnej (13-16 lat) oraz osób w wieku 65 lat i starszych.

Poniższy wykres, który przedstawia dane łączne dla zajęć stałych oraz wydarzeń okazjonalnych, potwierdza te ustalenia:



Wykres 5: Uczestnicy zajęć i wydarzeń łącznie – struktura wieku (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

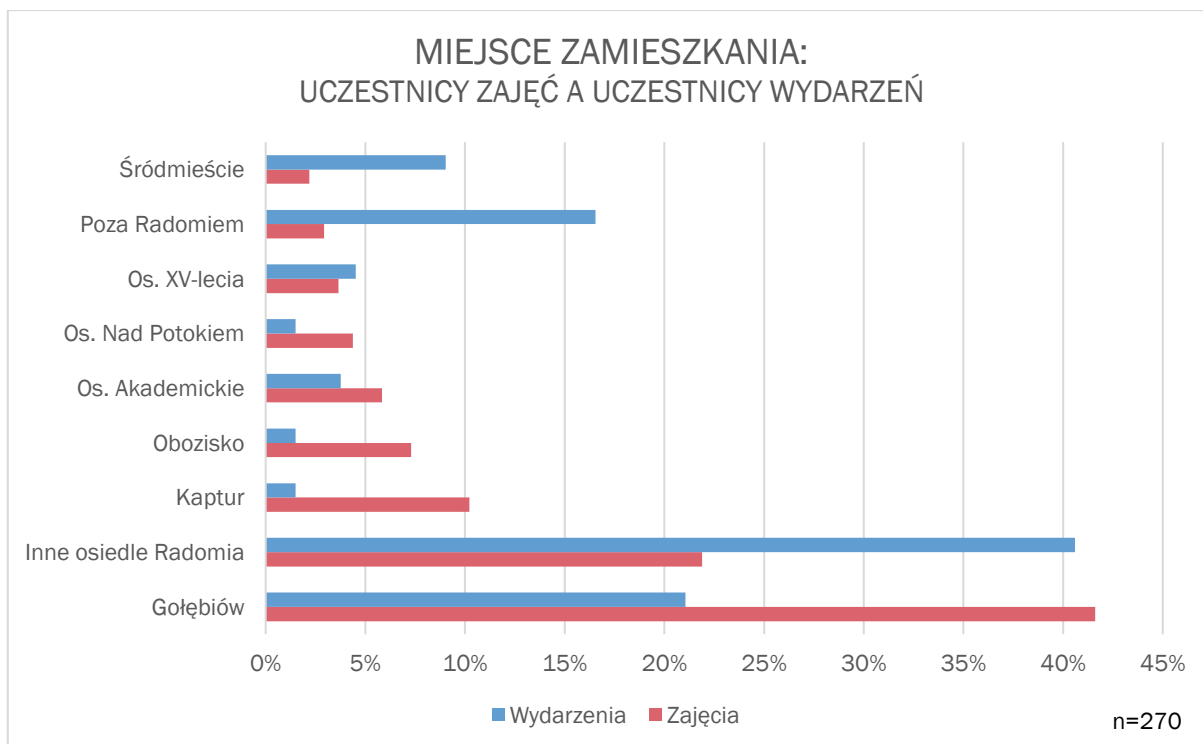
## MIEJSCE ZAMIESZKANIA

Na pytanie o miejsce zamieszkania odpowiedziało 270 osób: 137 uczestników i uczestniczek zajęć oraz 133 – wydarzeń. Poniższe tabela i wykres zawierają porównanie uczestników zajęć i wydarzeń ze względu na miejsce ich zamieszkania:

Miejsce zamieszkania	ZAJĘCIA		Miejsce zamieszkania	WYDARZENIA	
	Liczba osób	%		Liczba osób	%
Gołębiów	57	42%	Inne osiedle Radomia	54	41%
Inne osiedle Radomia	30	22%	Gołębiów	28	21%
Kaptur	14	10%	Poza Radomiem	22	17%
Obozisko	10	7%	Śródmieście	12	9%
Os. Akademickie	8	6%	Os. XV-lecia	6	5%
Os. Nad Potokiem	6	4%	Os. Akademickie	5	4%
Os. XV-lecia	5	4%	Os. Nad Potokiem	2	2%
Poza Radomiem	4	3%	Kaptur	2	2%
Śródmieście	3	2%	Obozisko	2	2%
Razem:	137	100%	Razem:	133	100%

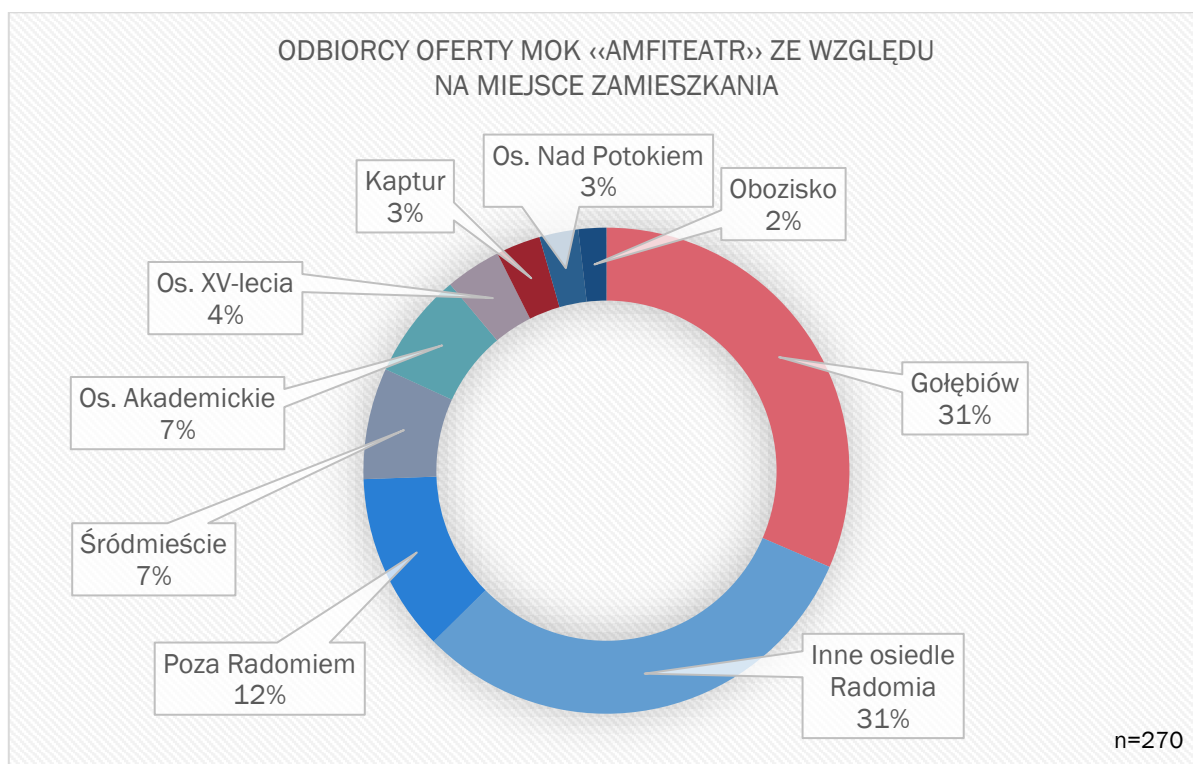
Tabela 6: Uczestnicy zajęć i uczestnicy wydarzeń – miejsce zamieszkania (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).





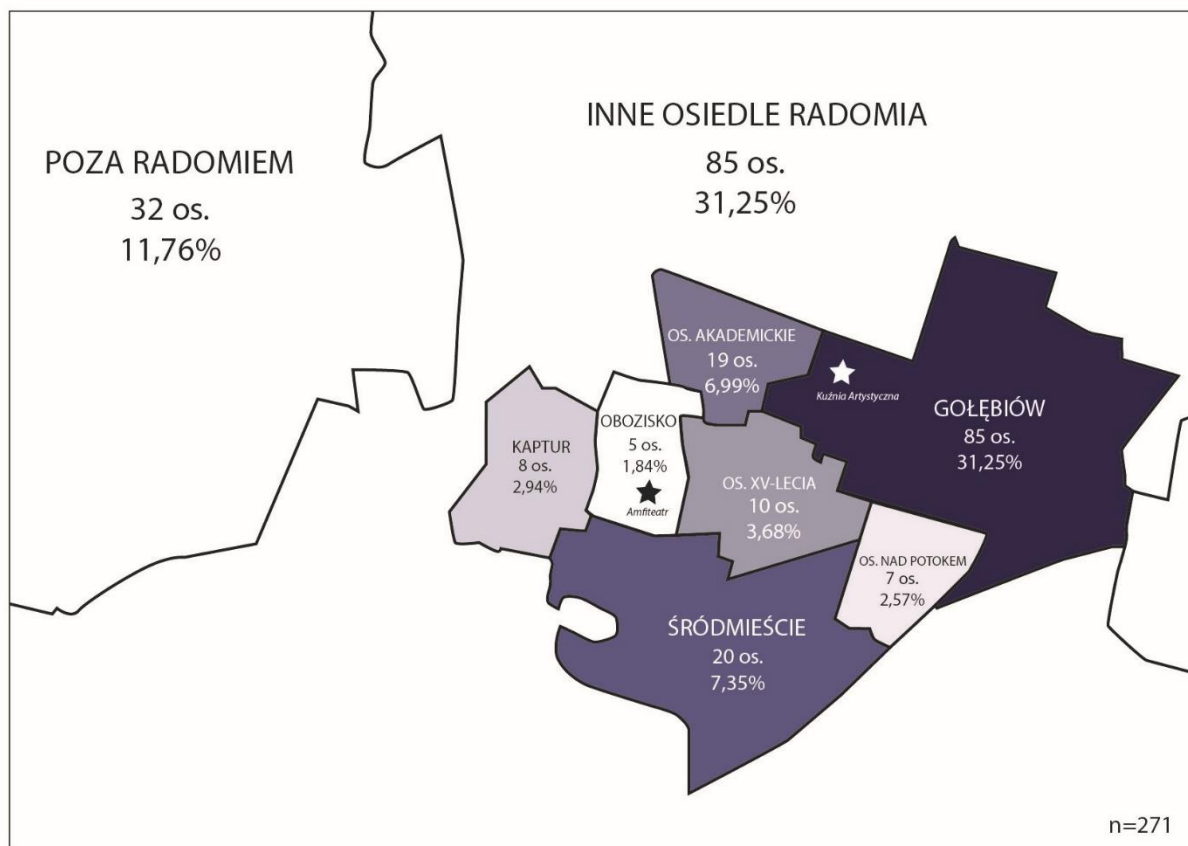
Wykres 6: Uczestnicy zajęć versus uczestnicy wydarzeń – miejsce zamieszkania (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Największe różnice widoczne są w przypadku dwóch odpowiedzi: „Gołębiów” oraz „Inne osiedla Radomia”. Ta pierwsza lokalizacja wyraźnie dominuje w przypadku ankiet przeprowadzonych wśród uczestników i uczestniczek zajęć (57 os. – 42%), druga natomiast – w odniesieniu do wydarzeń (54 os. – 41%). Łącznie jednak te dwie odpowiedzi okazały się równie popularne (odpowiednio 87 i 82 os. – po 31% wszystkich wyników) – co widać na wykresie poniżej.



Wykres 7: Uczestnicy zajęć i uczestnicy wydarzeń łącznie – miejsce zamieszkania (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Uwagę zwraca niska reprezentacja osób z najbliższej położonych osiedli (Akademickiego, XV-lecia, Kaptura, Nad Potokiem, a zwłaszcza Oboziska), a także dość wysoka reprezentacja osób spoza Radomia w przypadku wydarzeń.



Mapa 2: Uczestnicy zajęć i uczestnicy wydarzeń łącznie – miejsce zamieszkania (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Niżej przedstawiamy porównanie dotychczas zebranych danych w odniesieniu do wieku (osób dorosłych) i miejsca zamieszkania:

Grupa wiekowa Miejsce zamieszkania	Liczba osób	Grupa wiekowa Miejsce zamieszkania	Liczba osób	Grupa wiekowa Miejsce zamieszkania	Liczba osób
17-19	5	35-44	63	55-64	32
Poza Radomiem	2	Gołębiów	20	Gołębiów	7
Gołębiów	1	Inne os. Radomia	16	Inne os. Radomia	13
Kaptur	1	Os. Akademickie	9	Śródmieście	4
Os. Nad Potokiem	1	Śródmieście	6	Os. Akademickie	2
20-24	6	Poza Radomiem	5	Os. Nad Potokiem	2
Inne os. Radomia	3	Os. XV-lecia	3	Poza Radomiem	2
Os. XV-lecia	1	Kaptur	2	Obozisko	1
Poza Radomiem	1	Os. Nad Potokiem	2	Os. XV-lecia	1
Śródmieście	1	45-54	37	65 i więcej	18
25-34	49	Gołębiów	12	Inne os. Radomia	9
Gołębiów	15	Inne os. Radomia	11	Gołębiów	6
Inne os. Radomia	9	Os. Akademickie	4	Os. Akademickie	1

Os. Akademickie	3	Obozisko	3	Poza Radomiem	1
Kaptur	2	Os. Nad Potokiem	2	Śródmieście	1
Obozisko	1	Kaptur	1		
Os. XV-lecia	2	Poza Radomiem	4		
Poza Radomiem	13				
Śródmieście	4				
				Razem: 210	

Tabela 7a: Grupy wiekowe a miejsce zamieszkania (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

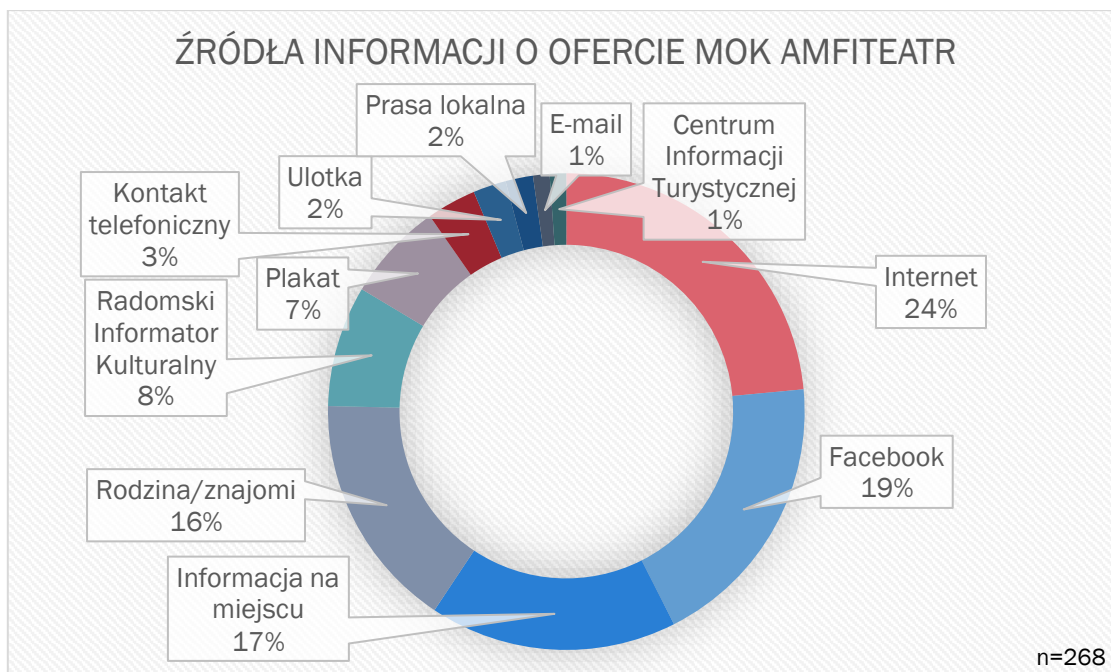
Miejsce zamieszkania	Liczba osób	Miejsce zamieszkania	Liczba osób	Miejsce zamieszkania	Liczba osób
Grupa wiekowa		Grupa wiekowa		Grupa wiekowa	
<b>Gołębiów</b>	<b>61</b>	Obozisko	5	Poza Radomiem	28
35-44	20	45-54	3	25-34	13
25-34	15	25-34	1	35-44	5
45-54	12	55-64	1	45-54	4
55-64	7	Os. Akademickie	19	17-19	2
65 i więcej	6	35-44	9	55-64	2
17-19	1	45-54	4	20-24	1
<b>Inne osiedle Radomia</b>	<b>61</b>	25-34	3	65 i więcej	1
35-44	16	55-64	2	Śródmieście	16
55-64	13	65 i więcej	1	35-44	6
45-54	11	Os. Nad Potokiem	7	25-34	4
25-34	9	35-44	2	55-64	4
65 i więcej	9	45-54	2	20-24	1
20-24	3	55-64	2	65 i więcej	1
<b>Kaptur</b>	<b>6</b>	17-19	1		
25-34	2	Os. XV-lecia	7		
35-44	2	35-44	3		
17-19	1	25-34	2		
45-54	1	20-24	1		
		55-64	1		
				Razem: 210	

Tabela 7b: Miejsce zamieszkania a grupa wiekowa (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Jak widać, powyższe zestawienia potwierdzają, że Gołębiów jest osiedlem osób stosunkowo młodych. Oznacza to, że oferta Kuźni Artystycznej jest dobrze dopasowana do potrzeb najbliższych sąsiadów. Pamiętajmy jednak, że część z tych sąsiadów to rodzice lub opiekunowie dzieci uczęszczających na zajęcia. Jeżeli zaś chodzi o osoby w wieku 55 i więcej, to należy ich szukać dalej, na okolicznych osiedlach.

## ŹRÓDŁO INFORMACJI O OFERCIE

Na pytanie o źródło informacji o ofercie MOK „Amfiteatr” odpowiedziało 268 osób. Poniższa tabela zawiera ranking kanałów informacji wykorzystywanych przez uczestników przebadanych zajęć i wydarzeń:



Wykres 8: Źródła informacji o ofercie MOK „Amfiteatr” łącznie (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Jeżeli chodzi o łączne wyniki, prym wiodą Internet i Facebook. Odpowiedzi przeanalizowane w rozbiu na zajęcia i wydarzenia okazują się podobne, z jedną różnicą: Internet w obu przypadkach zajmuje pierwsze miejsce (odpowiednio 24% i 23%), a Facebook trzecie (18% i 20%). Różnią się miejsca drugie: w przypadku zajęć jest to Informacja na miejscu (20%), a w przypadku wydarzeń – Rodzina/znajomi (22%).

Poniższa tabela przedstawia tymczasem porównanie grup wiekowych (dorosłych) ze względu na preferowane źródło informacji.

Grupa wiekowa	Liczba osób	Grupa wiekowa	Liczba osób	Grupa wiekowa	Liczba osób
Źródło informacji		Źródło informacji		Źródło informacji	
<b>17-19</b>	<b>5</b>	<b>35-44</b>	<b>63</b>	<b>55-64</b>	<b>32</b>
Facebook	2	Facebook	16	Rodzina/znajomi	9
Plakat	2	Internet	14	Internet	8
Rodzina/znajomi	1	Informacja na miejscu	12	RIK	6
<b>20-24</b>	<b>6</b>	Rodzina/znajomi	10	Plakat	3
Facebook	2	Kontakt telefoniczny	3	Centrum Informacji T.	1
Rodzina/znajomi	2	E-mail	2	Facebook	1
Internet	1	Plakat	2	Informacja na miejscu	1
Prasa lokalna	1	RIK	2	Kontakt telefoniczny	1
<b>25-34</b>	<b>49</b>	Centrum Informacji T.	1	Prasa lokalna	1
Internet	17	Ulotka	1	Ulotka	1
Facebook	11	<b>45-54</b>	<b>37</b>	<b>65 i więcej</b>	<b>18</b>
Informacja na miejscu	8	Internet	10	RIK	9
Rodzina/znajomi	7	Facebook	9	Prasa lokalna	3
Kontakt telefoniczny	2	Rodzina/znajomi	7	Rodzina/znajomi	3
Centrum Informacji T.	1	Plakat	5	Informacja na miejscu	2
Plakat	1	Informacja na miejscu	2	Kontakt telefoniczny	1
RIK	1	Ulotka	2		
Ulotka	1	E-mail	1		
		Kontakt telefoniczny	1		
				Razem: 210	

Tabela 8: Grupa wiekowa a źródło informacji (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017).

Jak widać, Facebook i Internet były dominującymi odpowiedziami wśród osób do 54 roku życia, podczas gdy w przypadku osób starszych zanotować można gwałtowny spadek popularności Facebooka oraz stopniowy – Internetu. Ani jeden, ani drugi kanał komunikacji nie pojawił się w odpowiedziach osób powyżej 65 roku życia. W przypadku tej grupy na miejscu pierwszym uplasował się Radomski Informator Kulturalny (popularny także wśród osób w wieku 55-64 lata), a dalej – Prasa lokalna oraz Rodzina/znajomi.

Najmniejsze zróżnicowanie wykorzystywanych kanałów wystąpiło w przypadku skrajnych grup wiekowych (ale też przedstawiciele tych grup było najmniej, co mogło wpłynąć na wynik), największe wśród osób dorosłych w wieku produkcyjnym (25-55 lat).

## 2b. Wnioski i spostrzeżenia

- **Wśród odbiorców oferty MOK wyraźnie przeważają kobiety.**

Taki wynik mógł być spowodowany różnymi czynnikami. W przypadku zajęć oraz niektórych wydarzeń („Wkręć się w teatr”) na zaobserwowaną dysproporcję wpłynąć mógł udział w badaniu rodziców/opiekunów dzieci uczęszczających na zajęcia. Ze względu na rodzime uwarunkowania kulturowe można podejrzewać, że większość rodziców/opiekunów stanowiły kobiety. W przypadku dwóch wydarzeń (koncert, spacer) nie można natomiast wykluczyć, że uczestniczyły w nich przede wszystkim rodziny. W takich sytuacjach często ankiety wypełniają tylko ich przedstawiciele. Z naszych doświadczeń badawczych wynika, że zadania tego częściej podejmują się kobiety. Ostatnie wydarzenie (warsztaty sushi), również ze względu na rodzime uwarunkowania kulturowe mogło być bardziej atrakcyjne dla kobiet.

Należy jednak zaznaczyć, że powyższy rezultat wpisuje się w tendencje obserwowane podczas tego rodzaju badań.

- **Wśród odbiorców całej oferty MOK dominuje grupa w wieku 35-44 lata, natomiast słabo reprezentowane są grupy w wieku 17-19 lat i 20-24 lata. Niewielki jest także odsetek młodzieży gimnazjalnej (13-16 lat) oraz osób w wieku 65 lat i starszych.**

Nieobecność wśród odbiorców oferty MOK młodzieży gimnazjalnej, studentów oraz seniorów zgodna jest ze wstępnymi ustaleniami, dokonanymi na podstawie nieformalnych rozmów z pracownikami Ośrodka oraz analizy wniosku konkursowego Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne.

- **Osoby w wieku 25-34 lata pojawiają się w Kuźni Artystycznej (zajęcia stałe MOK) dość licznie (27%) jako rodzice/opiekunowie dzieci, stanowią jednak niewielki odsetek (12%) odbiorców oferty.**

Dorośli w wieku 25-34 lat, chociaż nie są głównymi odbiorcami oferty Kuźni Artystycznej, znajdują się w polu jej oddziaływania. Stosunkowo łatwy dostęp do tych osób daje możliwość zbadania ich preferencji i ewentualnie stworzenia oferty dla tej grupy wiekowej.

- **Oferta Kuźni Artystycznej jest dobrze dopasowana do potrzeb najbliższych sąsiadów – osób stosunkowo młodych (dorosłych w wieku produkcyjnym).**
- **Oferta Kuźni Artystycznej dla dorosłych jest skonstruowana w ten sposób, że może implikować profilowanie składu grup pod względem wieku.**

Oferta Kuźni Artystycznej dla dorosłych jest stworzona tak, że poszczególne grupy wiekowe dorosłych nie są w jej ramach szczególnie integrowane. Ocena tego faktu powinna być dokonana w kontekście założeń strategicznych MOK „Amfiteatr”.

- Wśród odbiorców całej oferty MOK dominują mieszkańcy osiedla Gołębiów oraz osoby z osiedli niewyszczególnionych w ankiecie, niska jest natomiast reprezentacja osób z osiedli najbliżej położonych (Akademickiego, XV-lecia, Kaptura, Nad Potokiem, a zwłaszcza Oboziska).
- Uczestnikami zajęć są przede wszystkim osoby z osiedla Gołębiów, a w drugiej kolejności z osiedli niewyszczególnionych w ankiecie. Uczestnikami wydarzeń są głównie osoby z osiedli niewyszczególnionych, a w dalszej kolejności mieszkańcy Gołębiowa. Uwagę zwraca tu dość wysoka reprezentacja (17%) osób spoza Radomia.

Podsumowując dwa powyższe wnioski: jeżeli chodzi o Kuźnię Artystyczną (zajęcia stałe), możemy mówić o lokalnym charakterze placówki. Natomiast wydarzenia okazjonalne organizowane przez MOK mają szerszy zasięg i okazują się atrakcyjne nawet dla osób spoza Radomia. Ta ostatnia grupa wymagałaby jednak dokładniejszej analizy.

Nieobecność wśród odbiorców oferty MOK najbliższych sąsiadów, zwłaszcza mieszkańców osiedla Obozisko, zgodna jest ze wstępnymi ustaleniami, dokonanymi na podstawie nieformalnych rozmów z pracownikami Ośrodka oraz analizy wniosku konkursowego Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne.

- **Najpopularniejsze źródła informacji o ofercie MOK „Amfiteatr” to Internet, Facebook, Informacja na miejscu oraz Rodzina/znajomi.**
- **Facebook i Internet to źródła informacji preferowane przez osoby do 54 roku życia; osoby po 65 roku życia w ogóle nie wskazywały tych odpowiedzi, wybierały natomiast Radomski Informator Kulturalny, Prasę lokalną oraz Rodzinę/znajomych.**

Powyższe dwa wnioski wpisują się w ustalenia zawarte w raporcie Narodowego Centrum Kultury z 2015 roku o uczestnictwie Polaków w kulturze. Jak czytamy, „Internet jest głównym i najbardziej preferowanym źródłem informacji o wydarzeniach kulturalnych (...)”<sup>12</sup>. Rodzina i znajomi to również bardzo ważne i popularne źródło: „Funkcjonuje na podobnym poziomie bez względu na wiek, płeć i wykształcenie”<sup>13</sup>. Jeśli chodzi o internet, należy jednak podkreślić, że „najczęściej wykorzystywany jest [on] przez osoby do 40 roku życia oraz osoby o wyższym wykształceniu. Im osoba starsza, tym rzadziej wskazuje internet jako aktualne i preferowane źródło informacji. Mimo stopniowego zwiększania się odsetka osób starszych korzystających z internetu, wciąż jest to niewielka liczba”<sup>14</sup>. Zatem, zważywszy na strukturę wiekową odbiorców oferty MOK (przewaga osób w wieku 35-44 lat, stosunkowo niewielki udział osób powyżej 65 roku życia), całociowe wyniki badania ankietowego w odniesieniu do źródeł informacji nie dziwią.

Warto także zauważyć, że zgodnie z ustaleniami przywołanego badania, podczas gdy respondenci w średnim wieku „wiedzę o wydarzeniach zdobywali z internetu lub od znajomych, sąsiadów i rodziny; ludzie powyżej 55. roku życia wiedzę tę czerpali z plakatów, nieco rzadziej od znajomych, sąsiadów i rodziny”<sup>15</sup>. Plakat okazywał się najważniejszym źródłem informacji w przypadku wydarzeń lokalnych (np. w dzielnicy) – miał jednak przyciągać największą uwagę młodych, a najmniejszą osób starszych. Te ostatnie jako główne źródło informacji o wydarzeniach kulturalnych podawały prasę lokalną. Dla seniorów istotne okazywały się także „okienka

<sup>12</sup> Skróty z eksploracyjnych badań terenowych i analizy źródeł na potrzeby projektowania portalu [kulturadostepna.pl](http://www.kulturadostepna.pl) oraz usługi publicznej „Kultura Dostępna”, Narodowe Centrum Kultury 2015, s. 10, <http://www.mkidn.gov.pl/pages/posts/uczestnictwo-polakow-w-kulturze-5598.php> [data dostępu: 2.06.2017].

<sup>13</sup> Tamże.

<sup>14</sup> Tamże.

<sup>15</sup> Tamże, s. 8.

w instytucjach kultury”, ze względu na pomoc obsługi oraz ponieważ osoby te mają „większe zaufanie do żywego człowieka”<sup>16</sup>.

### 3. WARSZTAT WEWNĘTRZNY

Kolejnym krokiem diagnozy było przeprowadzenie warsztatu wewnętrznego z pracownikami instytucji. Jego głównym celem było zmapowanie odbiorców oferty MOK „Amfiteatr” oraz lokalnych zasobów i potencjału kulturotwórczego.

Warsztat odbył się 31.03.2017 w godz. 13-15, w Kuźni Artystycznej przy ul. Daszyńskiego 5, a udział w nim wzięło 19 osób – pracownicy zarówno samej Kuźni (12 osób), jak i osoby wykonujące swoje obowiązki w siedzibie głównej MOK przy ul. Parkowej 1 (7 osób). W grupie znaleźli się przedstawiciele dyrekcji i kierownictwa, instruktorzy zajęć, przedstawiciele działu promocji, pracownicy administracyjno-księgowi oraz pracownicy gospodarczy.

Scenariusz warsztatu zbudowany był z trzech modułów: (1) identyfikacja wiedzy pracowników na temat głównych grup odbiorców; (2) grupy, których, zdaniem pracowników, pośród odbiorców brakuje; (3) identyfikacja wiedzy pracowników na temat lokalnych inicjatyw kulturalnych, w tym inicjatyw oddolnych.

#### 3a. Wyniki

##### AKTUALNI ODBIORCY

Uczestnicy i uczestniczki warsztatu zostali poproszeni o wskazanie głównych grup interesariuszy, z którymi się najczęściej stykają, z uwzględnieniem – jeśli to możliwe – miejsca zamieszkania oraz przynależności do grupy wiekowej tychże osób. Odpowiedzi (29) ułożyły się w dwie grupy:

- a. około ¼ odpowiedzi (7) wymieniała innego rodzaju interesariuszy niż odbiorców (odpowiedzi pracowników niemających na co dzień kontaktu z uczestnikami zajęć/wydarzeń): „wykonawcy”, „muzycy z Radomia i z Polski”, „internauci”, „dziennikarze”, „interesariusze z całego Radomia (właściciele firm itp.)”, „artyści z Polski”, „dorośli ze środowisk artystycznych”;
- b. około ¾ odpowiedzi wymieniała bezpośrednich odbiorców oferty: uczestników zajęć stałych i wydarzeń okazjonalnych. W tym:
  - około ¼ odpowiedzi (6) dotyczyła całego Radomia („osoby niepełnosprawne z całego Radomia”, „ludzie dorośli – mieszkańcy Radomia”, „14-15 lat, ludzie z całego Radomia”, „mieszkańcy całego Radomia – zazwyczaj osoby dorosłe”, „Radom-Centrum i okolice Radomia”, „3-12 lat – cały Radom i okolice”, „okolice Radomia (Końskie 50km)”;
  - około połowa odpowiedzi (15) wskazywała na dość dobrze określone grupy odbiorców/interesariuszy: „seniorzy – Obozisko”, „mieszkańcy Oboziska i Gołębiowa”, „dorośli z Oboziska i dzielnic przyległych”, „dzieci 4-7 lat, osiedle Gołębiów, Michałów”, „3 lata, osiedle Gołębiów, Radom i okolice”, „dzieci 3-12; dorośli; młodzież; os. Gołębiów, Radom i okolice”; „rodzice dzieci w wieku szkolnym (wiek 20-40) z os. Akademickiego, Gołębiowa”, „uczestnicy – widzowie (dorośli + dzieci), Gołębiów II”, „sąsiedzi z osiedla Gołębiów I”, „najwięcej, moim zdaniem, osiedle Gołębiów II, przy Kuźni”, „Gołębiów”, „młodzież 8-18 lat, głównie z os. Gołębiów II”, „uczniowie ze szkół podstawowych i gimnazjum, os. Gołębiów”, „młodzież szkolna z okolicznych osiedli”;
  - jedna odpowiedź określała tylko grupę wiekową: „dzieci, głównie szkoła podstawowa”.

---

<sup>16</sup> Tamże, s. 11.



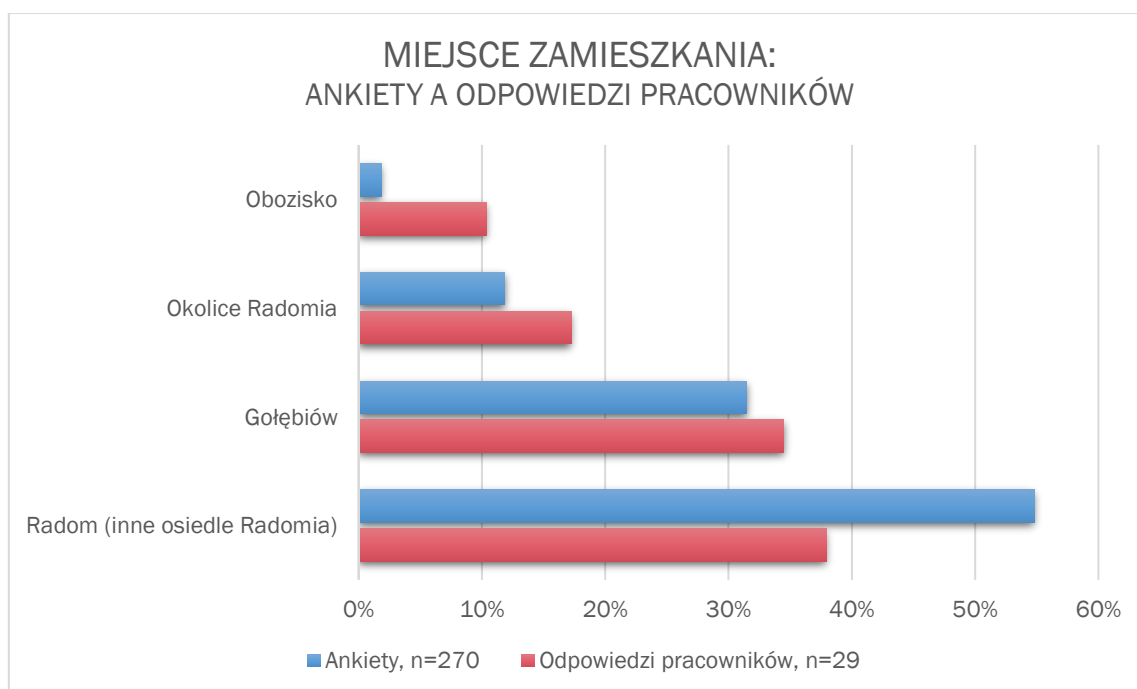
Poniższa tabela podsumowuje odpowiedzi pracowników wskazujące na grupy odbiorców, z którymi najczęściej się stykają, określone pod względem wieku i/lub miejsca zamieszkania.

Miejsce zam./Wiek	Dzieci	Młodzież	Dorośli	Seniorzy	Bd	Razem
Gołębiów	5	3	3	0	4	10
Radom	3	0	3	0	2	8
Okolice Radomia	3	0	0	0	2	5
Obozisko	0	0	1	1	1	3
Akademickie	0	0	1	0	0	1
Michałów	1	0	0	0	0	1
Radom-Centrum	0	0	0	0	1	1
Bd	1	1	0	0	0	-
Razem	13	4	8	1	-	suma: 26

29

Tabela 9: Częstotliwość pojawiania się poszczególnych lokalizacji i/lub grup wiekowych w odpowiedziach pracowników MOK (warsztat wewnętrzny w dniu 31.03.2017).

Wśród odpowiedzi pracowników najczęściej pojawiały się wzmianki o mieszkańcach osiedla Gołębiów i/lub najmłodszej grupie wiekowej – dzieciach, ale także dorosłych. Jeśli chodzi o wiek, to stosunkowo rzadko wymieniana była młodzież, a także seniorzy – jeśli potraktować tę grupę indywidualnie, w oderwaniu od grupy dorosłych. W przypadku miejsca zamieszkania stosunkowo często wymieniany był Radom jako taki oraz jego okolice, rzadko natomiast – Obozisko (choć należy odnotować, że takie odpowiedzi w ogóle się pojawiły).



Wykres 9: Miejsce zamieszkania – wyniki badania ankietowego versus odpowiedzi pracowników (badanie ankietowe w dniach 04-25.03.2017, warsztat wewnętrzny w dniu 31.03.2017). Wyniki badania ankietowego uproszczono, sumując wszystkie odpowiedzi dotyczące poszczególnych osiedli innych niż Gołębiów i Obozisko oraz odpowiedzi „Inne osiedle Radomia” w jedną kategorię – „Radom – (inne osiedle Radomia)”. Kategoria ta odpowiada kategorii „Radom” w odpowiedziach pracowników.

Porównanie odpowiedzi pracowników MOK z wynikami ankiety pokazuje, że kolejność odpowiedzi w obu przypadkach jest taka sama; w obu poczesne miejsce zajmuje osiedle Gołębiów – najczęściej wymieniane w obu badaniach.

## **POŻĄDANI ODBIORCY**

Uczestnicy i uczestniczki warsztatu zostali poproszeni o wskazanie grup nieobecnych, a których obecność byłaby pożądana. Wymienione zostały dwie takie grupy: studenci i młodzież. Warto zauważyć, że są to grupy, których nieobecność została zdiagnozowana w rezultacie badania ankietowego (grupy 13-16 lat, 17-19 lat oraz 20-24 lata).

## **LOKALNY POTENCJAŁ**

Pracownicy MOK wymienili kilkanaście lokalnych grup aktywnych w dziedzinie kultury bądź też posiadających, ich zdaniem, potencjał do współpracy z Ośrodkiem. Z częścią z tych grup/osób nawiązano kontakt na dalszych etapach diagnozy (mieszkańcy i mieszkanki Bursy Szkolnej, ksiądz z Oboziska, „sąsiadki z Oboziska”).

## **OKIEM PRACOWNIKÓW**

Na tym etapie diagnozy oddajmy głos pracownikom Ośrodka. Ich spostrzeżenia stworzą tło i kontekst dla twardych danych, jakie udało nam się pozyskać. Pozwolą także dane te doprecyzować i pogłębić o wymiary, które giną przy zastosowaniu podejścia wyłącznie ilościowego. Poniżej przytaczamy najciekawsze/najbardziej charakterystyczne wypowiedzi pracowników, pogrupowane w obszary tematyczne.

### **Kontekst: dwie lokalizacje, dwie placówki**

Gołębiów [lokalizacja Kuźni]: „Tu są największe osiedla, nowe, dużo młodych małżeństw z dziećmi, stąd tu jest dobra lokalizacja na tego typu działania. A jeszcze więcej będzie dzieci, bo nowe bloki oddają”.

„Blok obok to jedno z najdroższych w mieście. Te miejsca ściągają osoby młode, perspektywiczne, które chcą się rozwijać”.

Obozisko [lokalizacja Amfiteatru]: – „Obozisko jest jednym ze starszych osiedli w Radomiu. Tam jednak średnia wieku... fakt, że teraz się powoli jak gdyby wymienia... Wymiana pokoleniowa jest, ale jednak mimo wszystko są to osoby w bardzo podeszłym wieku. Mieszkam tam, także mniej więcej widzę...”. – „Obozisko to głównie emeryci. Wcześniej dzielnica robotnicza”.

„To osoby, które większość czasu spędzały w dużych zakładach produkcyjnych, „moločach tych radomskich słynnych, które upadły (...). [Te zakłady] za swoich złotych czasów dawały jakieś oferty, były duże akcje dla dzieci, były akcje dla starszych, jakieś wczasy pod gruszą, jakieś wyjazdy na grzyby, jakieś choinki dla dzieci masowe”.

Kuźnia a Amfiteatr: „Z uwagi na charakter tych placówek tutaj prowadzimy działalność edukacyjną, więc wiadomo, że przepływ, żeby nie powiedzieć, przemiał ludzi, jest bardzo duży: i dzieci, i młodzież, i w związku z tym rodziców. A tamta placówka [Amfiteatr na osiedlu Obozisko] ma charakter, powiedzmy, organizacyjno-biurowy, z uwagi też na odległość, bezpośrednią, mieszkańców, która jest znaczna, jest mniejsze zagęszczenie ludzi. Ale tam z kolei organizujemy działania cykliczne typu koncerty, spotkania czy warsztaty... Ale na co dzień tu jest przepływ zdecydowanie większy”.

## **Aktualni odbiorcy (zajęć) – co kieruje ich wyborem**

„Ja rozmawiam z rodzicami, oni siadają, szukają w internecie, no bo na przykład mieszkają gdzieś tam w Przytyku, gdzie nie ma takich zajęć. (...) oni [czasem] gdzieś tam potem rezygnują, bo na przykład stwierdzają jednak, że dowożenie dziecka 15 czy 20 kilometrów jest uciążliwe. I czasem rezygnują wtedy, szukają prywatnego nauczyciela, który będzie przyjeżdżał do domu. (...) Natomiast duża jest grupa takich osób, które [wybierają Kuźnię] ze względu na to, że jest blisko, dziecko samo może przyjść na te zajęcia. I to są dwie takie grupy osób. Jedni przychodzą dlatego, że tam, gdzie mieszkają, nie mają takich zajęć, a drudzy przychodzą, bo mają blisko”.

„Często też decyduje o tym proza, bo o ile oferta jest skierowana do wszystkich mieszkańców naszego miasta, to istnieje pewna dywersyfikacja działań. Po prostu ludzie z uwagi na to, że nie jesteśmy jedyną placówką w mieście, tylko takich placówek jest kilka, więc często też decyduje o tym bliskość danego ośrodka”.

„No i też opinia instruktora. Niektórzy są tacy, że idą za zajęciami, które są gdzieś blisko nich, a inni przychodzą do nas na zajęcia, bo akurat ci instruktorzy prowadzą dane zajęcia. Jak gdyby idą za prowadzącym”.

„Z mojej perspektywy duże znaczenie ma tak zwana poczta pantoflowa – jedna mama drugiej mamie albo tam koleżanka koleżance. I to w moim przypadku jakoś też jest zauważalne”.

„Kolejny trop, który nie padł, to miejsce pracy rodziców. Jeżeli rodzicom jest po prostu logistycznie wygodniej przywieźć dzieci, odwieźć dzieci, bo pracują gdzieś w okolicy”. „[Tu są] policja [Komenda Wojewódzka Policji], szkoły, nauczyciele... uniwersytet tutaj mamy [Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego]”. „Uniwersytet to jest największy pracodawca w całym Radomiu”. „Markety: Biedronka... Co tam jeszcze jest? Auchan, Lidl czy jeszcze coś innego... Billa z drugiej strony”.

## **Pożądaní odbiorcy – możliwe drogi rozwoju**

„Ja nie mam poczucia, że tych ludzi jest za mało”, przeciwnie, „trzeba się nagimnastykować, żeby znaleźć dla nich czas, niż jakoś specjalnie po nich sięgać”.

„Pytanie, o czym my jakby trochę rozmawiamy. Bo zajęcia edukacyjne, nauka gry na instrumencie równie dobrze może być organizowana przez urząd miejski, niekoniecznie musi być organizowana przez ośrodek kultury. I ona znajdzie odbiorcę, no bo jest potrzeba, żeby dziecko się kształciło... (...) O popyt na zajęcia się nie martwię, ale ten duży popyt nie oznacza wcale, że mieszkańcy tutaj okolic są aktywni w kulturze, tak? Bo to dla mnie są dwie trochę różne rzeczy”.

„Ja wczoraj miałem ciekawe doświadczenie, bo wczoraj penetrowaliśmy ściśle centrum, ten główny deptak, wchodziliśmy sobie w bramy, bo szukamy, budujemy przestrzeń z okazji Dni Radomia. I tam stały sobie takie panie emerytki, no i poznały mnie: (...) No, słyszymy, że wy tam robicie. Ja mówię: no to szkoda, że nie przychodzicie. A one mówią: a bo to, no tak, w sumie to tak nie wiadomo... Tu u nas byście coś robili! Żeby tutaj w jakimś lokalu czy coś – bo tutaj dla nas to nie ma nic. Nie ma nic. (...) dało mi to do myślenia (...), że one nie szukają czegoś dla siebie interesującego. Ale może po prostu wymaga to, zwłaszcza dla ludzi starszych, przyniesienia tych działań... przybliżenia tych działań do nich, jakby do ich miejsca pobytu, zamieszkania i tak dalej. (...) myślę, że te osoby oczekują czegoś takiego, jak miejsce aktywności lokalnej, że one potrzebowałyby tego typu zaopiekowania, a niekoniecznie zaproszenia na koncert, spektakl czy jakąś tego typu aktywność”.

„Nie ściągniemy ich wszystkich. Niektórzy zostaną przy telewizji i przy piwie, i absolutnie, tak ma być. (...) Tak mi się wydaje, że to jest jakaś utopijna myśl, żeby cały Radom nagle ruszył po kulturę. Bo ani cały Radom, ani cała Warszawa, ani cała Bruksela, ani cały Nowy Jork tego nie zrobi”.

### 3b. Wnioski i spostrzeżenia

- **Grupą, która jest najlepiej kojarzona przez pracowników MOK „Amfiteatr”, są mieszkańcy osiedla Gołębiów, przede wszystkim dzieci, ale też dorośli. Mieszkańcy osiedla Obozisko są zdecydowanie mniej zauważalni w codziennych kontaktach pracowników, niewiele jest też wzmianek o seniorach.**

Ten stan rzeczy tłumaczą sami pracownicy, opisując Gołębiów jako jedno z największych osiedli, nowe, zamieszkane przez młode małżeństwa z dziećmi – osoby „perspektywiczne, które chcą się rozwijać” (a więc także dbają o rozwój dzieci) oraz na tyle zamożne, że są w stanie zainwestować w ten rozwój. Obozisko to tymczasem osiedle zamieszkane głównie przez emerytów (można podejrzewać, że niezbyt zamożnych), przyzwyczajonych do innych sposobów korzystania z oferty kulturalnej (oferta dawnych pracodawców – dużych zakładów produkcyjnych).

- **Odpowiedzi pracowników MOK są zbieżne z wynikami ankiety, zarówno jeśli chodzi o grupy wśród odbiorców obecne (pod względem miejsca zamieszkania), jak i grupy nieobecne (młodzież, studenci).**

Wyniki dwóch zastosowanych metod badawczych (ankieta i warsztat wewnętrzny) wzmacniają się wzajemnie. Ponadto, zbieżność przekonań pracowników z wynikami badania ilościowego wskazuje, iż personel Ośrodka ma miarodajną wiedzę na temat swoich odbiorców, co świadczy pośrednio o istnieniu pogłębionych relacji pracowników z tymi odbiorcami.

- **Zdaniem pracowników, przyczynami wyboru oferty MOK „Amfiteatr” mogą być: bliskość danego ośrodka, opinia instruktora, poczta pantoflowa (rekomendacja znajomych), a także miejsce pracy rodziców.**

Wiedza pracowników wynika z ich codziennych doświadczeń: obserwacji i nieformalnych rozmów z odbiorcami. Jest zatem cennym zasobem, z którego warto skorzystać podczas tworzenia oferty oraz planowania działań promocyjnych.

- **Wśród pracowników MOK „Amfiteatr” zarysowują się dwie konkurencyjne wizje funkcjonowania tej instytucji: część opowiada się za modelem „elitarnym” (edukacja kulturalna), części zaś bliższy jest model „lokalny” (animacja kultury).**

Zaobserwowany podział odzwierciedla do pewnego stopnia dychotomię Gołębiowa i Oboziska/Kuźni i Amfiteatru/(bardziej) elitarnych zajęć i (bardziej) egalitarnych wydarzeń. Rozdźwięk ten nie musi być przeszkodą na drodze rozwoju instytucji – przeciwnie, może stanowić jej potencjał. Pod warunkiem, że będzie on zauważany i w sposób świadomy zarządzany.

## 4. BADANIE Z UŻYCIEM NARZĘDZI ANIMACYJNYCH

Badanie zostało przeprowadzone przez trzech badaczy, w dniu 3 maja 2017 roku, podczas „Obiadu Sąsiedzkiego”. Wydarzenie zostało zorganizowane w plenerze, przed budynkiem „Sceny Obozisko”. Na terenie imprezy zostało umieszczone biurko oraz fotel Dyrektora. W trakcie wydarzenia, każdy uczestnik mógł zasiąść w fotelu i zastanowić się „Co by zrobił, gdyby przez jeden dzień był dyrektorem MOK „Amfiteatr”. Wszystkie pomysły były zapisywane na kartkach i przyklepane do tablicy.

Głównym celem badania było zidentyfikowanie potrzeb lokalnych społeczności względem działalności MOK „Amfiteatr” oraz odkrycie potencjału lokalnych społeczności. Innowacyjna i atrakcyjna forma badania pomogła zaangażować dużą liczbę uczestników wydarzenia w akcję partycypacyjnego wypracowywania rekomendacji dla „modelowego domu kultury”.



Fotografia 1 i 2: „Obiad Sąsiedzki” – „Fotel Dyrektora”; fot. Zuzanna Zaczek.

Dodatkowo, badacze przeprowadzili kilkadziesiąt luźnych rozmów z uczestnikami Obiadu, które miały na celu uzyskanie informacji na temat: miejsca zamieszkania uczestników, skąd dowiedzieli się o imprezie, czy regularnie uczestniczą w działaniach MOK „Amfiteatr”.

### Źródła informacji o imprezie według uczestników imprezy

W trakcie rozmów, respondenci wymieniali się następujące źródła informacji:

- Ulotki: były wrzucane do skrzynek pocztowych w okolicznych blokach;
- Telewizja Vectra: informacja o imprezie na pasku informacyjnym;
- Informacja na temat imprezy przekazana podczas Mszy Świętej w miejscowym Kościele;
- Plakaty informacyjne;
- Bezpośrednio od pracowników MOK „Amfiteatr”.



Fotografia 3: „Obiad Sąsiedzki” – plakat wydarzenia; fot. Zuzanna Zaczek.

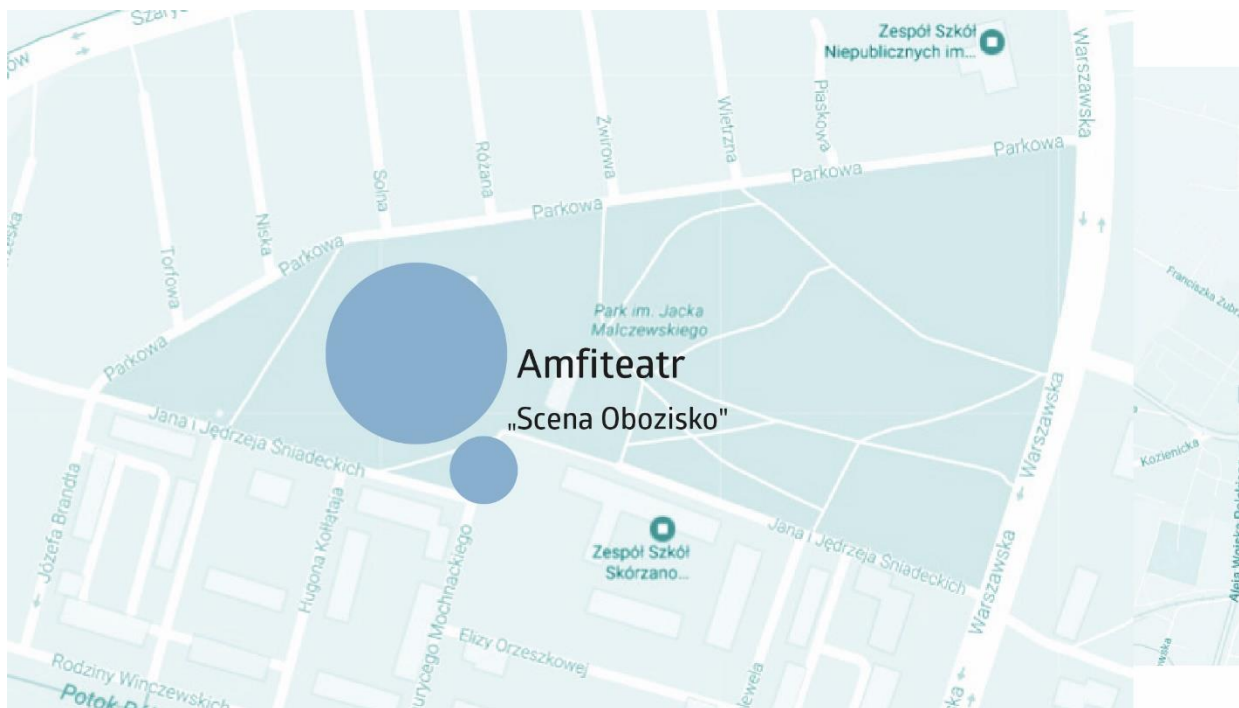
### Grupa respondentów

W badaniu wzięli udział uczestnicy „Obiadu Sąsiedzkiego”. Podczas wydarzenia nie prowadzono badania statystycznego, badacze wrywko pytali uczestników o ich miejsce zamieszkania. Większość odbiorców okazało się być mieszkańcami Oboziska oraz okolicznych osiedli. Większość osób wiedziała o wydarzeniu i zaplanowała przyście. Były również takie osoby, które przechodziły obok parku przy MOK „Amfiteatr” i po zobaczeniu, jak bawią się inni i ile różnorodnych atrakcji jest dostępnych – zdecydowali się zostać i wziąć udział w „Obiedzie Sąsiedzkim”. Były osoby, które często uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych, byli również tacy, którzy w kulturze prawie w ogóle nie uczestniczą. Pomimo dużego chłodu i dość nieprzyjemnej aury, wydarzenie zgromadziło dużą grupę ludzi. Oszacowano, że w „Obiedzie Sąsiedzkim” udział wzięło około 120 osób.





Fotografia 4 i 5: „Obiad Sąsiedzki” – uczestnicy; fot. Zuzanna Zaczek.



Mapa 3: Badanie z użyciem narzędzi animacyjnych – lokalizacja „Obiadu Sąsiedzkiego”. Ilustracja własna na podstawie Google Maps..

### Co się działo?

Na terenie imprezy zostały umieszczone:

- podest (scena): parkiet taneczny, przestrzeń do konkursów oraz przestrzeń dla zespołu muzycznego;
- Namiot nr 1 ze sprzętem nagłaśniającym;
- Namiot nr 2 ze strefą „kulinarną”: kuchenka, grille, ciepła woda i napoje;
- pięć dużych stołów z około 35 miejscami siedzącymi;
- leżaki;
- boisko do badmintona;
- strefa animacji dla dzieci (wraz z animatorką);
- biurko i fotel Dyrektora oraz tablica, gdzie uczestnicy wpisywali swoje pomysły.





Fotografia 6 i 7: „Obiad Sąsiedzki” – uczestnicy, scena; fot. Zuzanna Zaczek.



Fotografia 8: „Obiad Sąsiedzki” – uczestnicy; fot. Anna Szczblewska.

Podczas „Obiadu Sąsiedzkiego”, oprócz wspólnego biesiadowania, było wiele atrakcji dla różnych grup wiekowych. Całą imprezę prowadził wodzirej, który informował o tym, co dzieje się podczas imprezy, zachęcał uczestników do aktywnego udziału, prowadził różnorodne zabawy i konkursy. Przestrzeń animacyjna dla dzieci była koordynowana przez animatorkę, która organizowała gry i zabawy dla najmłodszych (również osoby starsze włączały się do niektórych zabaw). Zostało również przygotowane boisko do badmintonu. Głównym punktem imprezy było wspólne gotowanie „zupy z Oboziska”, której składniki zostały przygotowane i pokrojone przez uczestników imprezy. Dużym powodzeniem cieszył się parkiet, szczególnie podczas koncertu Kapeli „Halniacy”.

#### 4a. Wyniki

Poniżej prezentujemy listę wszystkich pomysłów wpisanych na tablicę przez uczestników „Obiadu Sąsiedzkiego”. Na tablicy pojawiły się dwa punkty, które delikatnie odbiegały od zasad zadania, aczkolwiek są to bardzo istotne informacje, o których warto wspomnieć. Na jednej kartce pojawił się wpis: „Z okazji pikniku bardzo nam się podoba. Orkiestra wspaniała. Bardzo udane wszystko”.



Kolejny temat dotyczył naprawy okolicznej infrastruktury: „Prosimy o ułożenie chodników w parku, idąc od ulicy parkowej na targ Korej, bo jest bardzo błotnisto, a my mieszkańcy zawsze przez wiele lat przechodzimy po błocie”. Warto podkreślić, że najmłodszy również chcieli wziąć udział w badaniu. Ze względu na brak biegłości w pisaniu, dzieci malowały obrazki. Badacze dopytywali najmłodszych uczestników, co by zrobili, gdyby byli przez jeden dzień Dyrektorem, co by zorganizowali. Większość odpowiadała, że zorganizowałiby więcej takich imprez jak dzisiaj! Te istotne opinie również zostały zamieszczone na tablicy – w postaci rysunków dzieci.



Fotografia 9: „Obiad Sąsiedzki” – pomysły uczestników; fot. Anna Szczeblewska.

#### Lista pomysłów uczestników „Obiadu Sąsiedzkiego” (zachowano oryginalną pisownię):

1. W każdą sobotę wieczorki taneczne przy orkiestrze;
2. Więcej spotkań dla mieszkańców w plenerze (przy ładnej pogodzie);
3. Zorganizowanie spektakli, skecze;
4. Niedzielne pikniki rodzinne (od czerwca do września): grillowanie, kocykowanie;
5. Nawiązać kontakt z innymi klubami np. Stowarzyszeniem Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „PRZYJAŹNI” z Radomia ul. Maratońska;
6. Zorganizować dzień głuchego i zaprosić kogoś żeby pomógł i pokazał jak to się robi;
7. Do nauki tańca kogoś zaprosić;
8. Kompletny remont Amfiteatru letniego!!
9. Gdybym został dyrektorem na jeden dzień zorganizowałbym wieczorki poznawcze w każdą sobotę i niedzielę;
10. Dobre domowe obiady;
11. Kurs angielskiego dla początkujących z elementami kultury angielskiej;
12. Klub seniora w Obozisku!
13. Zajęcia dla młodzieży;
14. Warsztaty dla dzieci;
15. Zorganizowałbym wieczorki poetyckie dla wszystkich 😊;
16. Karaoke – raz w tygodniu;
17. Profesjonalne pokazy mody – na wybiegu seniorzy;
18. Metamorfozy dla seniorów;
19. Tańce z gwiazdami dla seniorów;
20. Integracyjne zabawy pokoleniowe (młodzież z seniorami)!
21. W wakacje byłoby Disco Polo;
22. Wieczorki dla emerytów, np. środy (ale nie piątki);
23. Wycieczki krajoznawcze (z dofinansowaniem) po Polsce;

24. Fitness, aerobic;
25. Zajęcia kulinarne;
26. Spotkania towarzyskie przy kawie, herbacie, związane z grami towarzyskimi;
27. Kurs tańca klasycznego i latynoamerykańskiego;
28. Plac zabaw dla dzieci;
29. Konkurs Rock & Rolla dla seniorów;
30. Warsztaty przy cygańskiej muzyce;
31. Wspólne gotowanie. Wspólne pieczenie. Wspólne potańcówki. WSPÓLNIE;

Propozycje mieszkańców zostały przeanalizowane i pogrupowane w 5 kategorii: (1) Imprezy i spotkania wielopokoleniowe, „robienie czegoś wspólnie”; (2) Nowe miejsca i współpraca; (3) Zajęcia i warsztaty; (4) Wydarzenia tematyczne; (5) Infrastruktura.

### **Imprezy i spotkania wielopokoleniowe, „robienie czegoś wspólnie”**

- W każdą sobotę wieczorki taneczne (potańcówki) przy orkiestrze;
- Spotkania dla mieszkańców w plenerze;
- Organizacja spektakli;
- Niedzielne pikniki rodzinne
- Wieczorki poznawcze w każdą sobotę i niedzielę
- Wieczorki poetyckie dla wszystkich;
- Karaoke – raz w tygodniu;
- Wspólne gotowanie domowych obiadów i pieczenie ciast;
- Wieczorki dla emerytów;
- Integracyjne zabawy pokoleniowe;
- Spotkania towarzyskie przy kawie, herbacie, związane z grami towarzyskimi;
- Koncerty disco polo.

### **Nowe miejsca i współpraca**

- Utworzenie Klubu Seniora;
- Nawiązanie kontaktu i współpracy z innymi klubami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

### **Zajęcia i warsztaty**

- Zajęcia dla młodzieży;
- Warsztaty dla dzieci;
- Kurs angielskiego dla początkujących z elementami kultury angielskiej;
- Kurs tańca klasycznego i latynoamerykańskiego;
- Warsztaty przy cygańskiej muzyce;
- Zajęcia kulinarne;
- Fitness, aerobik.

### **Wydarzenia tematyczne**

- Profesjonalne pokazy mody – na wybiegu seniorzy;
- Metamorfozy dla seniorów;
- Tańce z gwiazdami dla seniorów;
- Konkurs rock & rolla dla seniorów;
- Wycieczki krajoznawcze (z dofinansowaniem) po Polsce;
- Organizacja Dnia Głuchego: nauka migania.

## Infrastruktura

- Kompletny remont Amfiteatru letniego;
- Plac zabaw dla dzieci;
- Ułożenie chodników w parku.

## 4b. Wnioski i spostrzeżenia

Lista pomysłów mieszkańców jest dość wyczerpująca oraz szczegółowa. Z pewnością powinna być wzięta pod rozwagę podczas planowania stałej oferty MOK „Amfiteatr” oraz przyszłych wydarzeń. Obserwacje badaczy, luźne rozmowy z uczestnikami wydarzenia oraz pracownikami MOK „Amfiteatr” prowadzą do następujących wniosków:

- Warto podkreślić, że kilka słów pojawiało się bardzo często podczas badania: **RAZEM, WSPÓLNIE, Z INNYMI, WIELOPOKOLENIOWO**. Uczestnicy imprezy często podkreślali, że brakuje im takich wydarzeń i miejsc, gdzie mogliby się spotykać ze swoimi sąsiadami i nawiązać nowe znajomości. Większość z nich podkreślała również, że nie powinno się tworzyć granic pomiędzy grupami wiekowymi, a organizując wydarzenia, powinno się łączyć wszystkich, wykorzystywać zdolności, wiedzę, poszczególnych osób.
- Niektórzy rozmówcy w ogóle nie znali działalności Kuźni Artystycznej. W momencie gdy zostali poinformowani przez badaczy, gdzie się ona znajduje i jaką ma ofertę, odpowiadali, że to za daleko, że tutaj, na Obozisku, też powinny być takie zajęcia.
- Warto przeanalizować, jakie propozycje zajęć i warsztatów z listy organizowane są w Kuźni Artystycznej, i rozważyć ich organizację również na osiedlu Obozisko.
- Osoby starsze to duży lokalny potencjał. Wśród tej grupy uczestników wydarzenia można było zauważyć jednostki chętne do organizacji nowych przedsięwzięć, angażowania się w codzienne życie MOK „Amfiteatr”. Wyczuwało się w nich duży zapał do działania.
- Rodzice, którzy byli obecni na imprezie z dziećmi, podkreślali, że w okolicy nie ma takich miejsc, gdzie mogliby razem spędzać czas wolny/rodzinny w atrakcyjny sposób. Podkreślali, że nie wiedzą, gdzie są organizowane zajęcia i warsztaty dla najmłodszych, a byłiby zainteresowani posłać na nie swoje dzieci.
- Organizatorzy imprezy – pracownicy MOK „Amfiteatr” – nie posiadali żadnego spójnego znaku/elementu rozpoznawczego. Byli mało widoczni.

## 5. WARSZTATY DIAGNOSTYCZNE

Ostatnim elementem procesu badawczego było przeprowadzenie warsztatów diagnostycznych z udziałem grup wytypowanych na podstawie wcześniejszych ustaleń. Za kryterium wyboru przyjęliśmy niskie uczestnictwo danej grupy w działaniach MOK oraz jej spodziewany potencjał kulturotwórczy, celem warsztatów było zaś wydobycie tego potencjału. Zajęcia dedykowaliśmy młodzieży, zwłaszcza gimnazjalnej, oraz mieszkańcom osiedla Obozisko. Zorganizowanych zostało pięć odrębnych warsztatów: cztery warsztaty z młodzieżą w wieku gimnazjalnym i licealnym oraz jeden warsztat z mieszkańcami Oboziska. Wszystkie warsztaty odbyły się 11.05.2017 roku.

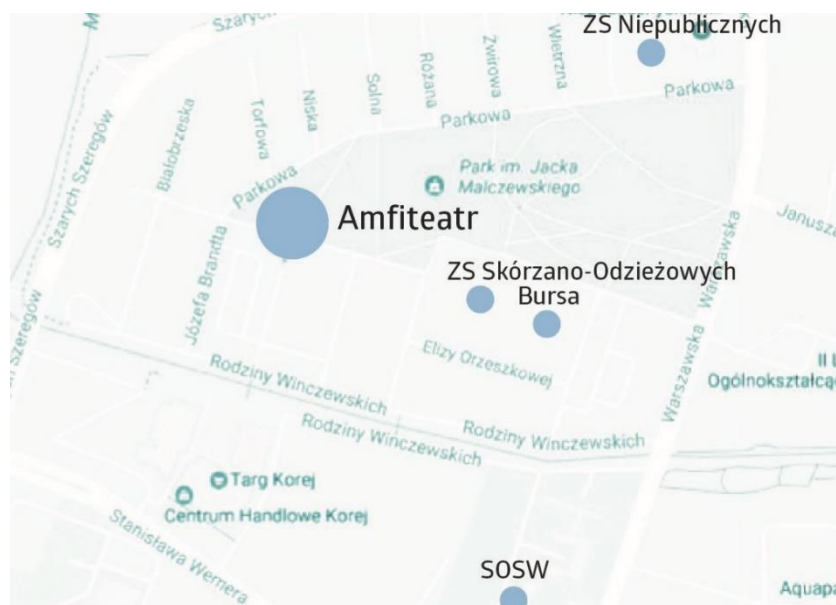
### 5a. Wyniki – młodzież

W myśl idei poszukiwania lokalnego potencjału, wszystkie warsztaty z młodzieżą zorganizowaliśmy w szkołach umiejscowionych obrębie Oboziska. Na niewielkim terenie i w bezpośrednim

sąsiedztwie tego osiedla znajduje się stosunkowo dużo placówek szkolno-wychowawczych. Ich uczniowie/wychowankowie pochodzą z różnych dzielnic Radomia, a także spoza miasta, jednak dużą część czasu spędzają w pobliżu głównej siedziby MOK „Amfiteatr”.

Poszczególne warsztaty przeprowadziliśmy w następujących lokalizacjach:

- Zespół Szkół Skórzano-Odzieżowych, Stylizacji i Usług w Radomiu (uczniowie liceum),
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Nieśłyszących im. Marii Grzegorzewskiej w Radomiu – SOSW (przyjmuje nie tylko dzieci niesłyszące, ale też z innymi niepełnosprawnościami, a także z problemami wychowawczymi),
- Zespół Szkół Niepublicznych im. Juliusza Słowackiego w Radomiu (uczniowie gimnazjum),
- Bursa Szkolna nr 3 w Radomiu (młodzież w wieku gimnazjalno-licealnym).



Mapa 4: Lokalizacje warsztatów z młodzieżą. Ilustracja własna na podstawie Google Maps..

Warsztaty przebiegały według wystandaryzowanego scenariusza opartego na dwóch elementach: identyfikacji preferowanych praktyk uczestnictwa w kulturze oraz identyfikacji potencjału i możliwości współpracy.

## PRAKTYKI UCZESTNICTWA W KULTURZE

Celem pierwszej części warsztatów było poznanie podejmowanych przez młodzież praktyk uczestnictwa w kulturze. Nie pytaliśmy o nie wprost, ale identyfikowaliśmy w sposób pośredni. Powodem tego była chęć uniknięcia odpowiedzi bazujących na jego wąskim rozumieniu<sup>17</sup>. Odpowiedzi będących często tylko deklaracjami, a nie odzwierciedleniem rzeczywistych praktyk uczestnictwa. Ponadto, jak piszą autorzy i autorki raportu „Młodzi i media”, posługiwanie się kategorią uczestnictwa w kulturze niesie ze sobą pewne niebezpieczeństwa: „Jednym z problemów (...) jest to, że bywa ona wykorzystywana nie tylko jako narzędzie poznania, lecz jako narzędzie klasyfikacji populacji na uczestniczących i nieuczestniczących oraz normatywnego rozgraniczania rzeczy na kulturę i nie-kulturę”<sup>18</sup>. Z uwagi na powyższe zrezygnowaliśmy z bezpośredniego

<sup>17</sup> „Pytanie o uczestnictwo w kulturze jawi się jako z dotychczasowych najtrudniejsze. Czym bowiem jest kultura i co ona dzisiaj znaczy? Większość ludzi w ten sposób zapytanych wskazuje na tzw. kulturę wysoką (sztukę, literaturę), na człowieka dobrze wychowanego, uczęszczającego do teatru, opery (...). Tymczasem życie dawno zanegowało podział na kulturę wysoką i niską, na nadawców i odbiorców kultury”. Szafraniec, K., Raport *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011, <http://nck.pl/baza-badan/302470-2011-mlodzi-2011> [data dostępu: 3.06.2017], s. 246.

<sup>18</sup> Filiciak, M. i in., *Młodzi i media. Nowe media a uczestnictwo w kulturze. Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną SWPS*, Warszawa 2010, <http://nck.pl/baza-badan/302405-2010-mlodzi-i-media> [data dostępu: 3.06.2017], s. 8.

odwoływania się do tej kategorii. W naszym przekonaniu było to działanie konieczne do tego, by określić autentyczny potencjał badanej młodzieży oraz możliwe sposoby jego aktywizowania.

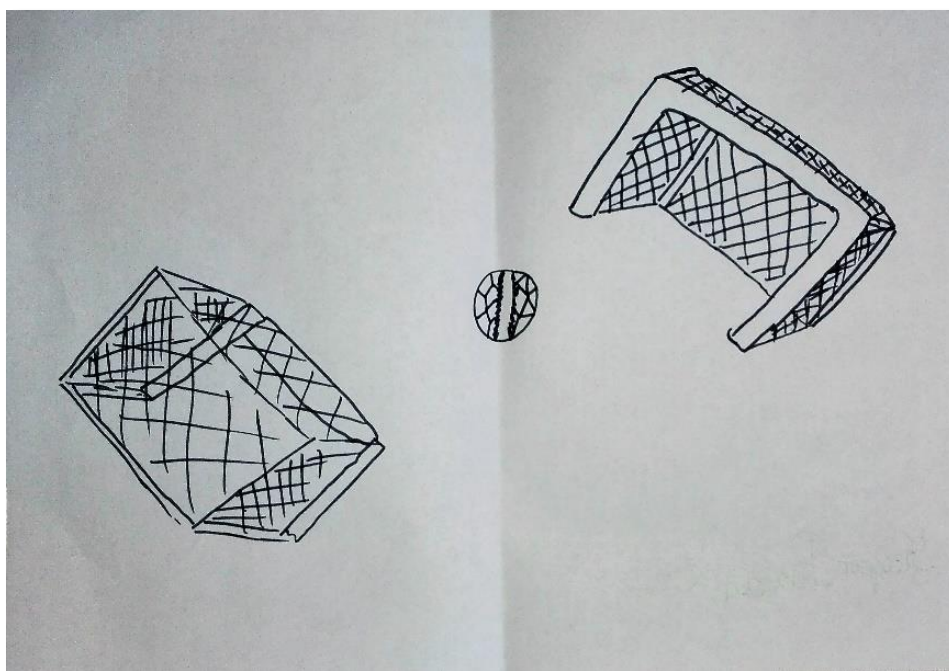
Podczas warsztatów rozmawialiśmy z uczniami o tym, w jaki sposób spędzają oni czas wolny, oraz jakie są ich życzenia na przyszłość. Wymieniane przez nich aktywności i miejsca staraliśmy się potraktować jako potencjał, zachęcając młodych ludzi do wymyślania w oparciu o nie (czyli na bazie tego, co potrafią, lubią i znają) własnych inicjatyw.

### **Czas wolny (ulubione aktywności i miejsca)**

Często wymienianymi przez młodzież sposobami spędzania wolnego czasu były różnego rodzaju aktywności ruchowe (gra w piłkę, jazda na rowerze, na rolkach, siłownia itp.), a także słuchanie muzyki, oglądanie filmów i seriali, spotkania ze znajomymi. Rzadko (bądź wcale) pojawiały się deklaracje związane z nowymi mediami (telefon komórkowy, internet, portale społecznościowe), choć media te zdają się w życiu tychże młodych ludzi odgrywać znaczącą rolę (por. poniższa wzmianka o ładowarkach).

Jako ważne dla siebie miejsca młodzież wymieniała przede wszystkim: parki i inne tereny zielone, miejsca publiczne pozwalające spędzać czas wolny (np. deptak, plac, siłownia napowietrzna), boiska do gry w piłkę, restauracje typu fast food, Galerię Słoneczną (zwłaszcza punkt przy ładowarkach telefonów komórkowych i darmowym Wi-Fi na pierwszym piętrze).

Wśród wskazywanych lokalizacji były też miejsca poza terenem Oboziska, np. klub/dyskoteka Strefa G2 przy ul. Żeromskiego („są koncerty, np. rap, dyskoteki, wszystko, co sobota”, „wpierw mieliśmy jechać do Krakowa, ale dziewczyny szły, więc poszliśmy”) czy Zalew Borki („Borki to zalew, gdzie się spotykam ze znajomymi”).



Rysunek 1: Warsztat diagnostyczny z młodzieżą, „Mój czas wolny” – gra w piłkę nożną.



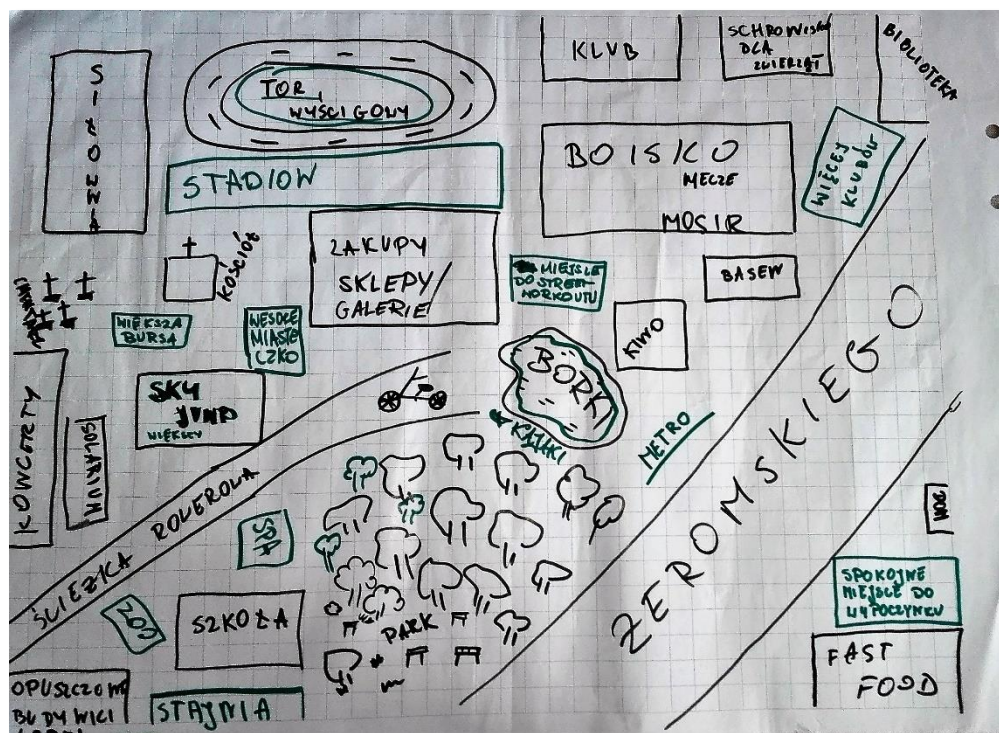


Rysunek 2 i 3: Warsztat diagnostyczny z młodzieżą, „Moje ulubione miejsce” – Zalew Borki/Klub G2.

### Życzenia na przyszłość

Preferowane przez młodzież aktywności i miejsca znalazły swoje odbicie w wyrażanych przez nią życzeniach w odniesieniu do najbliższej okolicy. Wśród tych życzeń znalazło się poszerzenie oferty handlowej i usługowej Radomia (nieobecne marki młodzieżowe, kawiarnie markowe typu Starbucks i kawiarnie w ogóle – jako miejsca „do przesiadywania z dobrą kawą w ofercie”; reaktywacja Czytelni Kawy – może pod patronatem MOK), poszerzenie oferty sportowej (baseny, siłownie) oraz poprawienie stanu ciągów pieszych w parkach (np. park Obozisko) i – na bardziej ogólnym poziomie – poprawa stanu infrastruktury (ławki, drzewa, chodniki, miejsca spotkań, lepszy park do street workoutu).

Dodatkowo, o czym warto wspomnieć, dla niektórych uczniów ważny okazał się temat braku ciekawej oferty wzmacniającej ich szanse na rynku pracy. Chcieliby móc korzystać z kursów i szkoleń podnoszących ich kompetencje w tym zakresie. Aktualnie funkcjonujące Dni Kariery nie spełniają swojej roli i nie ułatwiają uczniom odnalezienia się w sytuacji zawodowej.



Rysunek 4: Warsztat diagnostyczny z młodzieżą, „Mapa marzeń”.

## POTENCJAŁ I MOŻLIWOŚCI WSPÓŁPRACY

W trakcie warsztatów nie stwierdziliśmy – na poziomie deklaracji – istnienia dominujących talentów czy zainteresowań. Pojedyncze osoby przyznawały się do takich pasji, jak malowanie, gra na instrumentach (w tym ukulele), fotografia. Warto jednakże wspomnieć, że w jednej z odwiedzonych przez nas placówek – Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym – działa kółko teatralne (młodych aktorów mieliśmy przyjemność poznać podczas warsztatu), są także klasy tematyczne, np. klasa o profilu kulinarnym. Inną grupą, która może okazać się szczególnie kreatywna, są uczniowie Zespołu Szkół Skórzano-Odzieżowych, a to z racji kierunków kształcenia prowadzonych przez tę placówkę (fotografia, fryzjerstwo, krawiectwo, tapicerstwo, kaletnictwo, obuwnictwo, garbarstwo).

Techniką, która pomagała nam w wydobywaniu potencjału młodzieży, było zadanie stymulujące myślenie projektowe. Młodzi ludzie, proszeni o zaproponowanie własnych inicjatyw, zgłaszali różnorodne pomysły, a wśród nich:

- **Inicjatywy umożliwiające prezentację własnych talentów** (np. koncert młodych talentów, wystawa prac własnych – rysunki, fotografie itp.);
- **Warsztaty** (np. fotograficzne, rysunku, muzyczne);
- **Gry miejskie/terenowe z elementem edukacyjnym** (np. „Śladami Miasta Radomia – Wielkie Szukanie Skarbów”);
- **Rajdy i dalsze wycieczki** (np. wspólny wyjazd do lasu, ognisko; wspólny wyjazd nad Zalew Borki; rajd pieszy z motywem przewodnim fotografii: „polegałoby to na tym, że uczestnicy rajdu musieliby uchwycić piękno zwiedzanego terenu, a następnie zorganizować wystawę zrobionych przez uczestników zdjęć”; „wyjazd z miasta – rowerowa wycieczka do Iłży, poznanie historii miasta”; „wycieczka do Warszawy – teatr, Pałac Kultury, spektakl w teatrze Roma, rynek, poznanie historii miasta”);
- **Kino plenerowe** (celowy dobór filmów, klub dyskusyjny, przekąski);
- **Inne imprezy plenerowe: koncerty, food festy** (np. piknik rodzinny),
- **Projekty twórczo wykorzystujące funkcjonujące stereotypy** (stworzenie pomnika „chytrej baby”).



Rysunek 5: Warsztat diagnostyczny z młodzieżą, „Moja inicjatywa” – wyjazd do lasu, ognisko.



W tym punkcie analizy chcielibyśmy się wesprzeć dodatkowym źródłem wiedzy. W ramach projektu odbyły się dwa zorganizowane przez animatora, a przeznaczone kolejno dla młodzieży oraz dla mieszkańców Oboziska, tzw. spotkania inicjująco-inspirujące (7.04). Uczestniczyliśmy w nich jako obserwatorzy, dzięki czemu mamy możliwość porównać wyniki naszego zadania projektowego zrealizowanego z grupami uczniów z materiałem wypracowanym podczas rzeczzonego spotkania z młodzieżą. Również w jego trakcie młodzi ludzie byli proszeni o podzielenie się swoimi życzeniami – „kulturalnymi marzeniami”.

Warto zauważyć, że wymienione przez tę grupę pożądane aktywności niemalże w stu procentach mieszczą się w przedstawionych powyżej kategoriach. A były to: „konkurs utalentowanych” (inicjatywy umożliwiające prezentację własnych talentów), „warsztaty wokalne, teatralne, kulturalne” (warsztaty), „turystyka kulturalna – rower”, „spotkania przy ognisku” (rajdy i dalsze wycieczki), „maratony filmowe” (kino plenerowe), „koncert disco polo”, „więcej festynów” (inne imprezy plenerowe). Oprócz powyższych pojawiły się jeszcze „wieczory tematyczne” i „kabarety”.

Na zakończenie trzeba wspomnieć, że wielu uczniów, z którymi pracowaliśmy, wyrażała zainteresowanie ofertą MOK „Amfiteatr” – przy jednoczesnej nieumiejętności wskazania konkretnych zajęć i elementów oferty. Z drugiej strony, pojawiły się też głosy, że „do domu kultury się nie chodzi”.

## 5b. Wnioski i spostrzeżenia – młodzież



### OKIEM BADACZA

Młodzież ze szkół Oboziska – podobnie jak mieszkańcy osiedla – bardzo pozytywnie nas zaskoczyła! Uczniowie okazali się otwarci i chętni do współpracy – co nie zawsze się zdarza w przypadku ich rówieśników. Odnieśliśmy wrażenie, że jest duża szansa na to, aby tych młodych ludzi w jakimś stopniu zaangażować w działania MOK „Amfiteatr”. Szczególnie wzruszyła nas wizyta w Szkolnym Ośrodku Opiekuńczo-Wychowawczym, gdzie poznaliśmy grupę fantastycznych, uzdolnionych nastolatków, którzy mimo trudności, z jakimi muszą się borykać, chcą działać i tworzyć. Poznaliśmy tam m.in. dwie „dziewczynki z zapałkami”, tancerkę wkładającą w taniec całe serce oraz mistrza babki cytrynowej!

- **Deklarowane przez młodzież ze szkół Oboziska sposoby spędzania wolnego wpisują się w powszechnie obserwowane style uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym młodych ludzi.**

Jak piszą autorzy przykładowego raportu, „Młodzi i ich czas wolny. Podsumowanie badań wśród licealistów z Targówka”, tylko pojedyncze młode osoby okazują się mieć swoje „bardzo sprecyzowane pasje, które organizują ich życie”<sup>19</sup>. Najwięcej uczniów, z którymi rozmawiali autorzy rzeczzonego badania, interesuje się sportem, „czy to w formie zajęć na siłowni, czy gier zespołowych”<sup>20</sup>. Jeśli chodzi o czas wolny, to nie pasje, ale spotkanie się ze znajomymi, „bycie razem” okazuje się najważniejsze dla dużej części uczniów: „[b]yć razem można, spacerując, pijąc kawę, siedząc w parku czy odwiedzając centrum handlowe, ale tak naprawdę to, co się wspólnie robi, nie jest najistotniejsze”<sup>21</sup>.

Szkoła – miejsce, w którym uczniowie spędzają najwięcej czasu – to przestrzeń, której nie postrzegają oni jako „swojej”. Nie jest to dla nich „przestrzeń swobody i własnej inicjatywy”<sup>22</sup>.

<sup>19</sup> Murawska, K., Rozenbaum, J., Włodarczyk, Z., *Młodzi i ich czas wolny. Podsumowanie badań wśród licealistów z Targówka*, Warszawa 2014, <http://poledialogu.org.pl/mlodzi-i-ich-czas-wolny-podsumowanie-badan-licealistow-z-targowka> [data dostępu: 3.06.2017], s. 12.

<sup>20</sup> Tamże.

<sup>21</sup> Tamże, s. 8.

<sup>22</sup> Tamże, s. 16.



Także w domu młodzi muszą mniej lub bardziej przestrzegać zasad ustanowionych przez dorosłych. „W takiej sytuacji w wolnym czasie uczniowie tym bardziej poszukują niezależności, swobody, autonomii; przestrzeni, w których to oni, a nie dorośli, ustalają reguły”<sup>23</sup>.

Dla młodych ze szkół Oboziska szczególnie pociągające wydają się aktywności w przestrzeniach typu wielkomiejskiego (Galeria Słoneczna, kawa, marzenia o Starbucksie). Można podejrzewać, że atrakcyjność tych miejsc w oczach młodzieży zasadza się nie tylko na ich „światowym” charakterze. Być może są to właśnie te miejsca, w których młodzież może wygospodarować przestrzeń dla siebie; miejsca zapewniające anonimowość, jakąś namiastkę wolności.

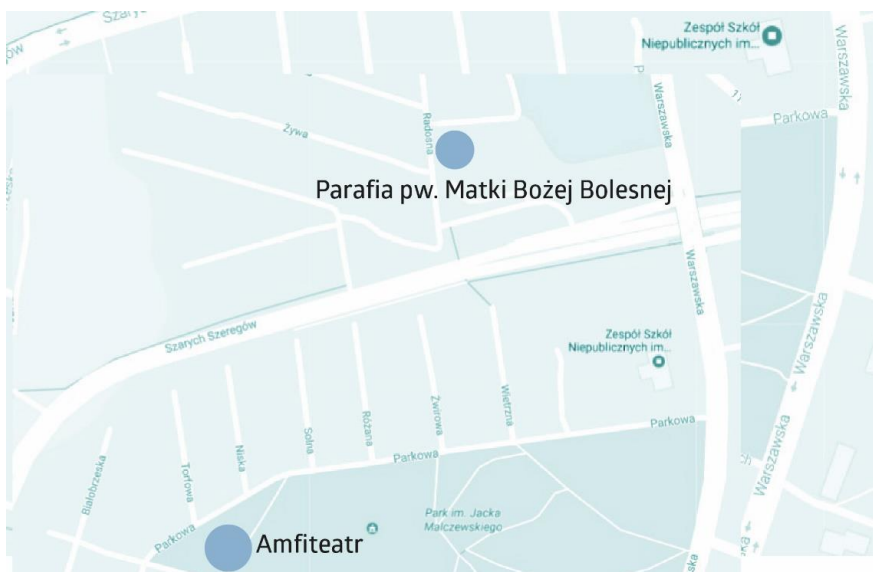
\*\*\*

Warto w tym miejscu zauważyć, że podczas warsztatu wewnętrznego pracownicy MOK pokazali, że rozumieją te specyficzne potrzeby młodzieży. Gdy pojawił się wątek oferty dla tej grupy wiekowej, padały m.in. takie stwierdzenia: „Stworzyć miejsce dla młodzieży, na początku bez jasnej deklaracji, co się tam konkretnie będzie robić” [żeby nie narzucać młodzieży własnych reguł]; „My mamy jakieś pomysły, chociażby «Zagadka», która była ostatnio w sobotę. To jest taki, myślę, w cudzysłowie oczywiście produkt, który jest zjadliwy dla młodzieży gimnazjalnej wzwyż. Tylko oni też po prostu muszą się do tego przyzwyczaić”.

- **W szkołach Oboziska warto szukać potencjału kulturotwórczego (przykładem niech będą „odkrycia” w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym).**

### 5c. Wyniki – mieszkańcy Oboziska

Drugą grupą, której dedykowaliśmy warsztat diagnostyczny, byli mieszkańcy Oboziska. A właściwie... mieszkanki, ponieważ na zorganizowanym przez nas spotkaniu pojawiły się same panie. Goszczeni byliśmy przez miejscowego proboszcza – lokalizację warsztatu wybraliśmy ze względu na rolę, jaką odgrywa religia w życiu wielu mieszkańców osiedla, a także na podstawie rekomendacji pracowników MOK, którzy zapewnili nas o życzliwości i woli współpracy ze strony parafii. Scenariusz warsztatu – podobnie jak w przypadku młodzieży – opierał się na dwóch elementach: identyfikacji preferowanych praktyk uczestnictwa w kulturze oraz identyfikacji potencjału i możliwości współpracy.



Mapa 5: Lokalizacja warsztatu z mieszkańcami Oboziska. Ilustracja własna na podstawie Google Maps..

<sup>23</sup> Tamże.

## PRAKTYKI UCZESTNICTWA W KULTURZE

Spotkanie przybrało formę burzy mózgów, a wnioski z niej mogą stanowić szkic miejscowych praktyk kulturowych, widzianych oczami samych zainteresowanych. Przede wszystkim, potwierdziło się to, co ustaliliśmy wcześniej: „Obozisko to ludzie starsi, wielu młodych wyjechało, wielu za granicę”. Poziom uczestnictwa mieszkańców (w kulturze czy, szerzej, w różnego rodzaju inicjatywach lokalnych) został przez nasze rozmówczynie oceniony dość surowo: „Były robione fajne rzeczy i było pięć, sześć osób”; „Wszyscy są nami zachwyceni, a potem przychodzi taki moment, że jest nas bardzo mało” [w odniesieniu do pochwał pod adresem mieszkańców – ich otwartości, z którą zetknęliśmy się podczas spacerów etnograficznych]; „Ksiądz ogłosił sprzątanie i nikt nie przyszedł”; „Brakuje wytrwałości”; „Jest trochę ludzi z potencjałem, ale wykorzystują go gdzie indziej; „Próbowaliśmy zrobić Klub Seniora parafialny, były kursy komputerowe – teraz komputery stoją, nikt nie jest zainteresowany, jest wiele propozycji, ale... każdy zamknięty u siebie”. Pytane o przyczyny takiego stanu rzeczy, panie nie były w stanie znaleźć odpowiedzi.

Nasze rozmówczynie gorąco postulowały zaktywizowanie lokalnej społeczności („zrobić coś takiego, żeby tych ludzi poruszyć”), pojawiły się też iskierki optymizmu: „Ja rozmawiałam z dziewczynami z bloku – one chcą przyjść, pobawić się... te dziewczyny chcą wyjść na zewnątrz”. Wspólnie zastanawialiśmy się, co byłoby na tyle interesujące, żeby skłonić najbliższych sąsiadów do „wyjścia z domu”. Doszliśmy do wniosku, że ludziom trzeba oferować to, co ich bezpośrednio dotyczy: w jakiś sposób porusza, pobudza wspomnienia lub też nawiązuje do ulubionych aktywności (w tym kontekście pojawił się pomysł wydarzenia inspirowanego kulturą turecką – *vide* popularność seriali z Turcji).

## POTENCJAŁ I MOŻLIWOŚCI WSPÓŁPRACY

Podobnie jak młodzież, także mieszkanki Oboziska zostały poproszone o zgłoszenie swoich pomysłów. I tu znowu pojawiły się idee spod znaku filozofii MAL: nasze rozmówczynie proponowały zorganizowanie „jakichś form szkolenia” – na tej zasadzie, że każdy nauczy innych tego, co sam umie (florystyka, gotowanie, szydełkowanie, robienie ozdób, ogrodnictwo itp.). Każdy kurs miałby być prowadzony przez kogoś z mieszkańców, w jakimś wspólnym miejscu.

Z dużym entuzjazmem spotkał się też pomysł inicjatyw międzypokoleniowych. Nasze rozmówczynie uznały za bardzo istotne czy wręcz niezbędne przekazywanie młodzieży odchodzących w zapomnienie (wypieranych przez elektronikę) tradycji, technik i receptur. Okazały się też otwarte na ideę współpracy z młodzieżą na partnerskich zasadach.

Także w tu chcielibyśmy się odwołać do spotkania inicjująco-inspirującego – tego dedykowanego społeczności lokalnej. Obecni na nim mieszkańcy wymienili kilkanaście interesujących z ich punktu widzenia inicjatyw. Jako pierwsza pojawiła się „kreatywna zabawa międzypokoleniowa”, na liście znalazła się też „integracja «pokoleniowa»”. Poza tym wymieniono aktywności typu warsztatowego („naukę tańca”, „tajniki ceramiki, rzeźby”, „warsztaty rękodzieła”), „spotkania z interesującymi ludźmi”, „teatr”, „wieczór poezji”, różnego rodzaju imprezy („festiwale rodzinne w stylu karaoke”, „imprezy okolicznościowe”), a także „wyjazdy, wycieczki” oraz aktywność fizyczną (np. „gimnastyka poranna”).

### 5d. Wnioski i spostrzeżenia – mieszkańcy Oboziska

- **Mieszkańcy i mieszkanki Oboziska – mimo że sprawiają wrażenie otwartych – z jakichś powodów na dłuższą metę niezbyt chętnie uczestniczą w organizowanych dla nich akcjach.**

Na końcowym etapie procesu badawczego rysuje się coraz wyraźniej pewnego rodzaju sprzeczność, jeśli chodzi o praktyki uczestnictwa najbliższych sąsiadów MOK. Z jednej strony otwarci, zdają się

oni w pewnym momencie tę otwartość tracić, co skutkuje niskim uczestnictwem w działaniach MOK, a także niskim poziomem integracji wewnątrz społeczności („każdy zamknięty u siebie”). Pytanie „dlaczego?” pozostaje kwestią otwartą.

- **Mieszkańcy i mieszkanki Oboziska chcą „wyjść na zewnątrz”.**

To kolejny głos potwierdzający, że w najbliższych sąsiadach tkwi potencjał angażowania się we wspólne akcje. To także kolejny argument za tym, żeby zintensyfikować działania na rzecz mieszkańców i mieszanek Oboziska. Działania te bowiem mają szansę powodzenia!

- **Mieszkańcy i mieszkanki Oboziska są otwarci na inicjatywy międzypokoleniowe.**



### OKIEM BADACZA

Spotkanie z mieszkankami Oboziska uznaliśmy za szczególnie cenne. Panie były początkowo nastawione z rezerwą – sprawiały wrażenie, jakby wpadły tylko na chwilę, bez zamiaru większego angażowania się, może z ciekawości, może z poczucia obowiązku. Jednak gdy pierwsze lody zostały przełamane, okazało się, że jesteśmy w stanie znaleźć wspólny język i tajemnicze słowo „projekt” zaczyna nagle oznaczać coś bardzo bliskiego i swojskiego – na przykład wspólne pisanie historii osiedla. I popłynęły opowieści: o „Korczaku” z Oboziska, o historii nazwy targowiska „Korej”, o wesołym miasteczku i cyrku, o tym, że w latach 60. dyrektor szkoły skórzanej trzymał sarny, łabędzie, jelenie, pawie i „całe boksy futerkowych zwierząt”. „Przed pierwszym maja panie poprały chorągwie biało-czerwone, rozwiesiły na sznurach... a jelonek to wszystko na rogi wzięł!”. A tam, gdzie dzisiaj Amfiteatr, kiedyś pasły się kozy...

## 6. PODSUMOWANIE

Uzyskany w procesie badawczym materiał jest bardzo obszerny i bogaty, zdecydowanie wykracza poza wcześniej założone ramy. Potwierdza pewne tendencje/wnioski, ustalone przez MOK „Amfiteatr” w 2016 roku: brak uczestnictwa mieszkańców osiedla Obozisko, w tym młodzieży, w ofercie Ośrodka, obecność dużej grupy osób starszych wśród mieszkańców tego rejonu, duży potencjał mieszkańców Oboziska oraz okolicznych osiedli.

Podczas badania lokalnych potrzeb i potencjału samo narzucało się pytanie, dlaczego mieszkańcy nie korzystają z tej konkretnej oferty (MOK „Amfiteatr”). Szczególnie podczas badania terenowego (spacery etnograficzne), kiedy kontakt z mieszkańcami był bezpośredni, niesformalizowany, oparty na luźnej, spontanicznej rozmowie. Ci rozmówcy przekazali nam ważną informację: że znają MOK „Amfiteatr”, mają miłe wspomnienia z dawnych lat, ale nie znają obecnej oferty, uważają, że nic się tam nie dzieje. Co ważne, są oni chętni do brania udziału w wydarzeniach organizowanych przez Ośrodek. Dostosowując swoją ofertę do ich potrzeb i sposobów spędzania wolnego czasu, MOK „Amfiteatr” ma szansę na pozyskanie dużej grupy odbiorców, nie tylko z przylegających osiedli, lecz również tych dalej położonych. Warto kolejne kroki, związane z formułowaniem oferty/działań, oprzeć na powyższych wnioskach. Może to być klucz do ponownego zaistnienia Ośrodka w świadomości mieszkańców, jako miejsca tętniącego życiem, jednoczącego lokalną społeczność, tworzącego wspólnotę.

Wspólnota, robienie czegoś razem z innymi, stworzenie miejsca i organizacja wydarzeń, które jednoczą, wydają się odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Łakną oni kontaktu z innymi, lecz jednocześnie nie mają motywacji do działania, natomiast odczuwają duży brak przestrzeni do „bycia razem”, nawiązywania kontaktów, spotykania się. MOK „Amfiteatr” zdecydowanie może wypełnić

tę lukę, warto jednak dobrze przeprowadzić proces wdrażania tego postulatu, oprzeć swoje plany na narzędziach diagnostycznych, wykorzystać partycypacyjne metody konsultacji.

Wnioski z badań wykazują, że pracownicy MOK „Amfiteatr” dobrze znają swoich odbiorców. Ich wiedza na temat uczestników warsztatów i zajęć pokrywa się z wynikami badania ankietowego. Jest to bardzo cenny wniosek i informacja dla osób zarządzających Ośrodkiem, że właściwie bogatą bazę wiedzy mają „pod ręką” w postaci swoich pracowników. Warto skorzystać z tego zasobu, organizując cykliczne spotkania wymiany informacji. Należy dać im możliwość wyrażenia swoich opinii. Z jednej strony, takie działanie może wzmocnić zespół, dać pracownikom poczucie, że ich sugestie i spostrzeżenia są ważne, z drugiej, cenna wiedza, jaką posiadają, może się przydać przy programowaniu oferty i wdrażaniu rozwiązań zgodnych z oczekiwaniami odbiorców.

W trakcie realizacji badań dostrzeżono wiele osób charyzmatycznych, posiadających zapał organizacyjny, które w sposób naturalny przyciągają do siebie innych. Powinno się poświęcić czas i uwagę takim mieszkańcom, zaangażować ich w życie Ośrodka. To oni mogą pełnić rolę liderów w środowisku lokalnym. Warto rozważyć opracowanie planu docierania do takich osób oraz stworzyć narzędzia ich motywacji.

Niezbędna okazuje się spójna strategia informacji i promocji. Respondenci mają problem z określeniem, które placówki/budynki przynależą do MOK „Amfiteatr”. Wyniki badań prezentują Kuźnię Artystyczną jako zupełnie odrębny twór, niepowiązany z MOK „Amfiteatr”. Natomiast „Scena Obozisko” jest kojarzona głównie z Klubem Osób Niepełnosprawnych. Dodatkowo, podczas badania pojawiało się wiele głosów, że oferta Ośrodka jest źle promowana. Wiele osób podkreślało, że nie widziało plakatów, ulotek, że reklama w radiu jest krótkotrwała (i przykładowo, prowadząc samochód, trudno zapisać informacje na temat wydarzenia). Również strona na portalu społecznościowym Facebook jest słabo wypromowana, a funkcjonuje pręźnie, więc warto o niej informować. Natomiast informacje zamieszczane na pasku informacyjnym lokalnej stacji telewizyjnej, ulotki kolportowane do skrzynek pocztowych mieszkańców, wydają się trafnymi metodami promocji.

Wśród pracowników MOK „Amfiteatr” zarysowują się dwie konkurencyjne wizje funkcjonowania tej instytucji: część opowiada się za modelem elitarnym, części zaś bliższy jest model lokalny (inspirowany MAL). Zgodnie z założeniami modelowy dom kultury powinien:

- posiadać umiejętność budowy strategii rozwoju i funkcjonowania w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społeczno-ekonomicznej,
- być aktywnym uczestnikiem życia społecznego w danej gminie,
- stwarzać możliwości wielostronnej edukacji kulturalnej,
- być otwartym na wszystkie grupy społeczne,
- kształcić postawy aktywnego uczestnictwa w kulturze,
- angażować artystów w życie kulturalne społeczności lokalnych,
- integrować społeczności lokalne za pomocą działań kulturalnych,
- przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu i jego skutkom,
- przyczyniać się do rozwoju gminy,
- być moderatorem dialogu w społeczności lokalnej,
- budować postawy otwartości i tolerancji<sup>24</sup>.

Powyższe wytyczne są zdecydowanie bliższe modelowi lokalnemu, a do realizacji większości tych postulatów konieczne jest posiadanie wiedzy i kompetencji w dziedzinie animacji kultury. Dlatego

---

<sup>24</sup> Strona Narodowego Centrum Kultury, program Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne, <http://nck.pl/dom-kultury> [data dostępu: 6.06.2017].

warto szerzyć tę wiedzę wśród pracowników, obalając stereotyp domu kultury, jako instytucji elitarniej.

Zrealizowane badania umożliwiły lepsze poznanie mieszkańców, a pozyskana wiedza z pewnością będzie przydatna w procesie dalszego rozwoju MOK „Amfiteatr”. Warto wszystkie wyniki przeanalizować wewnątrz zespołu, zastanowić się, jakie obszary wymagają dalszej diagnozy, badania, doprecyzowania. Diagnoza, zrealizowana na użytek programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2017, stanowi dobry początek, punkt wyjścia do stworzenia programu regularnych badań w różnych obszarach działalności MOK „Amfiteatr”.

### III. REKOMENDACJE

Nadrzędnym celem opisanego procesu diagnostycznego było sformułowanie rekomendacji do regulaminu konkursu mikrograntowego w programie Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017. Jednak w trakcie analizy danych uzyskaliśmy wnioski wykraczające poza wcześniej założone ramy. Wytworzony materiał okazał się na tyle bogaty, że umożliwił nam zarówno sformułowanie rekomendacji konkursowych, jak i ogólnych wskazań dotyczących funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr”.

#### 5 REKOMENDACJI DO UWZGLĘDNIENIA W KSZTAŁTOWANIU PROCESU MIKROGRANTOWEGO

##### INICJATYWY REALIZOWANE NA TERENIE OBOZISKA (W PRZESTRZENI OSIEDLOWEJ, PARKOWEJ, HANDLOWO-USŁUGOWEJ)

###### Kontekst:

Przeprowadzone rozpoznanie etnograficzne sugeruje, że najbliżsi sąsiedzi Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr” mają niewielką wiedzę na temat oferty Ośrodka/nie definiują siebie jako adresatów tejże oferty. Obserwacja wskazuje na duży odsetek osób w wieku 55+ wśród mieszkańców okolicy – MOK zdaje się być w przekonaniu przynajmniej części z nich obiektem z porządku pamięci, jednym z punktów odniesienia konotującym (pozytywne) wspomnienia o dawnym życiu kulturalnym okolicy. Tylko w niewielkim stopniu zaś jest postrzegany przez nich jako miejsce żywe i dostępne ogółowi lokalnej społeczności (dotyczy to zarówno głównego budynku Ośrodka, jak i „Sceny Obozisko” przy ul. Śniadeckich). Zmiana tego wizerunku jest kluczowa dla nawiązania przez Ośrodek długotrwałych i owocnych relacji z mieszkańcami Oboziska.

„Amfiteatr” od kilku miesięcy podejmuje różnego rodzaju działania, których celem jest właśnie dotarcie do najbliższych sąsiadów (np. Obiad Sąsiedzki 3 maja 2017 r.). Działaniom tym towarzyszy otwarcie się na głosy płynące ze strony lokalnej społeczności (którego jednym z przejawów jest udział Ośrodka w programie DK+IL 2017). Można sądzić, że w długofalowej perspektywie strategia ta przyniesie pożądane rezultaty, zwłaszcza że lokalni mieszkańcy także zdają się być otwarci na dialog (chętnie nawiązywali kontakt z badaczami) i gotowi na to, by korzystać z oferty MOK. Dobra wola obu stron oraz pozytywne skojarzenia z „Amfiteatrem” stanowią tu obiecującą bazę.

Promocja inicjatyw, które realizowane będą w oswojonej przez mieszkańców przestrzeni (na osiedlowych podwórkach, w parku Malczewskiego, na terenie targowiska „Korej” itp.), jest wskazana, ponieważ takie inicjatywy nie tylko wpiszą się w opisaną wyżej strategię, ale także dodatkowo ułatwią budowanie wzajemnych więzi. Spotkanie z mieszkańcami w ich strefie komfortu przypuszczalnie zachęci przynajmniej niektórych z nich, by tę strefę poszerzyli o teren „Amfiteatru”.

## **INICJATYWY NAWIAZUJĄCE W SPOSÓB TWÓRCZY DO TRADYCJI I ZWYCZAJÓW OBOZISKA (OBOZISKO DAWNIEJ I DZIŚ)**

### **Kontekst:**

Przeszłość Oboziska była przywoływana w rozmowach z wieloma mieszkańcami osiedla jako pozytywny kontrprzykład do mniej satysfakcjonującej teraźniejszości. Dobre wspomnienia związane z tradycjami osiedla zdają się być powszechne wśród jego starszych mieszkańców, jak również młodych pamiętających lata 80. i wczesne 90. Pamięć pokoleniowa jest tu istotnym elementem integrującym, który ma potencjał przełamania izolacji (zwłaszcza w przypadku, stosunkowo często napotykanym, osób w wieku 55+, których dzieci wyemigrowały w celach zarobkowych), a następnie budowania i umacniania relacji. Można tym samym przypuszczać, że inicjatywy nawiązujące do przeszłości Oboziska okażą się na tyle atrakcyjne dla dużej części najbliższych sąsiadów, że zdobędą się oni na to, żeby w nich uczestniczyć – jako (współ)twórcy i/lub odbiorcy.

Dodatkowo, inicjatywy takie będą miały szansę ukazać ciągłość historii osiedla (twórcze nawiązania – na przykład przy wykorzystaniu nowych technologii; Obozisko dawniej i dziś), a tym samym przekuć nostalgię za przeszłością w emocję konstruktywną i nakierowaną na przyszłość (nie tylko „było”, ale „jest” i „będzie”).

## **INICJATYWY ANGAŻUJĄCE RÓŻNE GRUPY WIEKOWE WE WSPÓLNE DZIAŁANIA**

### **Kontekst:**

Jak wspomniano wyżej, grupą licznie obserwowaną na terenie Oboziska są osoby w wieku 55+. Jest to też ta grupa, której szczególnie bliski może okazać się model organizacji działalności kulturalnej na zasadach MAL (Miejsce Aktywności Lokalnej) – w oparciu o wspólne, oddolne działania. Świadczą o tym zarówno deklaracje tychże osób (zwłaszcza te zebrane podczas badania technikami animacyjnymi), jak i liczny ich udział – mimo niesprzyjającej pogody – w inicjatywie tego typu („Obiad Sąsiedzki”).

Z drugiej strony, na niewielkim terenie i w bezpośrednim sąsiedztwie Oboziska znajduje się stosunkowo dużo placówek oświatowych (Zespół Szkół Skórzano-Odzieżowych, Zespół Szkół Niepublicznych, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Nieśłyszących, Bursa Szkolna nr 3, Publiczne Gimnazjum nr 5, XI Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi im. S. Staszica). Ich uczniowie/wychowankowie pochodzą z różnych dzielnic Radomia, a także spoza miasta, jednak dużą część czasu spędzają w obrębie Oboziska i mogą stanowić zarówno potencjalnych odbiorców, jak i twórców działań kulturalnych.

Postulat inicjatyw międzypokoleniowych (transpokoleniowych) jest zgodny z duchem zapisów zawartych w dokumentach strategicznych z obszaru kultury (m.in. w „Strategii rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2015-2020”: Program B.2.2. Kultura łączy pokolenia, s. 67-68), był także artykułowany przez rozmówców objętych diagnozą (spotkania inicjujące, wywiady, badanie technikami animacyjnymi, warsztaty diagnostyczne). W świetle podkreślanej przez osoby badane chęci uczestnictwa we wspólnych działaniach, takie inicjatywy są szczególnie rekomendowane.



## **INICJATYWY ANGAŻUJĄCE/REALIZOWANE PRZEZ MŁODZIEŻ W WIEKU GIMNAZJALNYM I LICEALNYM, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM MŁODZIEŻY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, OFERUJĄCE NOWE, ATRAKCYJNE FORMY AKTYWNOŚCI KULTURALNEJ**

### **Kontekst:**

Młodzież jest jedną z trzech kluczowych grup (obok mieszkańców Oboziska, w tym seniorów), do których MOK „Amfiteatr” w szczególności adresuje swoje działania w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017. Jak pokazują doświadczenia i obserwacje pracowników Ośrodka, a także przeprowadzone badania, młodzi są bardzo mało aktywni w życiu kulturalnym miasta (co wpisuje się niestety w powszechnie obserwowane tendencje). Zwrot w kierunku inicjatyw mniej oficjalnych, oddolnych jest, w świetle postulatu dotarcia do tej grupy, bardzo pożądanym.

Diagnoza przeprowadzona wśród tej grupy wiekowej, wsparta wnioskami z rozmów z dorosłymi mieszkańcami, pozwala sądzić, że dla młodych ze szkół Oboziska szczególnie pociągające są aktywności w przestrzeniach typu wielkomiejskiego (Galeria Słoneczna, kawa, marzenia o Starbucksie). Można podejrzewać, że atrakcyjność tych miejsc dla młodzieży zasadza się nie tylko na ich „światowym” charakterze. Być może są to przede wszystkim miejsca, w których młodzież może wygospodarować przestrzeń dla siebie; miejsca zapewniające anonimowość, jakąś namiastkę wolności.

Inicjatywy obliczone na twórcze zaangażowanie młodych powinny w założeniu respektować te specyficzne potrzeby (potrzeba własnego miejsca, potrzeba autonomii). Szczególnie cenne wydają się tu inicjatywy tworzone przez (lub w przeważającym stopniu przez) samą młodzież – zwłaszcza że wszystkie przeprowadzone warsztaty diagnostyczne pokazały, że jest to młodzież obdarzona dużym potencjałem – kreatywna i otwarta.

## **INICJATYWY INTERDYSCYPLINARNE, INTEGRUJĄCE RÓŻNORODNE FORMY DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ, W TYM FORMY AKTYWNE/AKTYWIZUJĄCE**

### **Kontekst:**

Objęci diagnozą mieszkańcy Oboziska i okolic deklarowali różnorodne zainteresowania, wskazywali też na różne aktywności kulturalne, które mogłyby okazać się dla nich atrakcyjne. W przeważającym stopniu były to działania zakładające aktywny udział ich beneficjentów i beneficjentek (warsztaty, aktywność fizyczna, działania wspólnotowe).

Promocja inicjatyw interdyscyplinarnych, integrujących różnorodne formy aktywności (np. warsztat kulinarny + wspólne gotowanie + potańcówka) jest zatem wskazana – można bowiem przypuszczać, że takie inicjatywy będą miały duży potencjał aktywizacyjny i integracyjny: okażą się atrakcyjne dla zróżnicowanych grup odbiorców.

### **Podsumowanie: rekomendacje do regulaminu konkursu na inicjatywy lokalne**

Punktowane powinny być inicjatywy:

- Włączające lokalne talenty: zarówno indywidualnych twórców, jak i grupy nieformalne z Oboziska;
- Realizowane w przestrzeni miejskiej Oboziska;
- Nawiązujące w sposób twórczy do tradycji i zwyczajów Oboziska;
- Angażujące możliwie dużą liczbę mieszkańców Oboziska we wspólne działania;
- Międzypokoleniowe;
- Włączanie osoby 50+ i/lub młodzież gimnazjalną i licealną z Oboziska;
- Włączające osoby głuche, niedosłyszące i/lub z inną niepełnosprawnością;

- Integrujące różnorodne formy działalności kulturalnej.



### UWAGA

Rekomendacje do uwzględnienia w kształtowaniu procesu mikrograntowego mają charakter uniwersalny i powinny być uwzględniane także podczas tworzenia oferty, rozpisywania nowych projektów, planowania działań promocyjnych i innych działań MOK „Amfiteatr”.

## 10 REKOMENDACJI DLA MIEJSKIEGO OŚRODKA KULTURY „AMFITEATR”

### ROZWIJAĆ OFERTĘ STAŁYCH ZAJĘĆ I WARSZTATÓW W BUDYNKACH ZLOKALIZOWANYCH W OBOZISKU

Na podstawie diagnozy można stwierdzić, że mieszkańcy osiedla Oboziska byliby zainteresowani jakąś ofertą stałych zajęć i warsztatów. Oferta taka nie mogłaby być oczywiście kopią programu Kuźni Artystycznej, a to z uwagi na diametralnie różny charakter społeczności Oboziska i Gołębiowa. Wskazówką dla tworzenia takiej oferty mogłaby być Lista pomysłów uczestników „Obiadu Sąsiedzkiego” [s. 37-38]. Wykorzystanie przynajmniej części zaproponowanych pomysłów jest tak czy inaczej niezwykle istotne, w kontekście budowania relacji ze społecznością lokalną – mieszkańcy muszą poczuć, że zostali potraktowani poważnie, a ich zaangażowanie nie poszło na marne.

### DOSTOSOWAĆ OFERTĘ MOK DO PREFEROWANYCH PRZEZ MIESZKAŃCÓW FORM SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO

Kwestią niepodważalną jest niskie uczestnictwo w działaniach MOK mieszkańców okolicznych osiedli. Jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy nie udało się uzyskać, niemniej jednak można z dużą dozą prawdopodobieństwa twierdzić, że należałoby tu zastosować metodę małych kroków – zaczynać od drobnych projektów, które za punkt wyjścia wezmą upodobania mieszkańców.

W trakcie diagnozy udało się wyłuskać kilka form spędzania wolnego czasu, które zdają się być rzeczywiście bliskie mieszkańcom: spacer, oglądanie telewizji, oglądanie filmów (kino), czas spędzany z rodziną i/lub znajomymi, zabawy taneczne, sport (młodzież). Warto podjąć takie działania, które będą nawiązywały do tychże aktywności, np.:

- spacer → spacer po osiedlu z przewodnikiem, gry terenowe;
- oglądanie telewizji, oglądanie filmów (kino) → wspólne wieczory filmowe, telewizyjne, kino plenerowe;
- czas spędzany z rodziną i/lub znajomymi → wspólne gotowanie;
- sport → wypożyczalnia sprzętu sportowego w „Scenie Obozisko” (piłki, rakietki do badmintona itp.).

Powyższe przykłady mają obrazować ogólną zasadę – obierania za punkt wyjścia rzeczywistych preferencji potencjalnych odbiorców i twórczego ich przekształcania.

### POGŁĘBIĆ DIAGNOZĘ – WEJŚĆ W TEREN

Ustalenia poczynione w kwestii upodobań odbiorców powinny być nie końcem, ale początkiem działań diagnostycznych prowadzonych przez MOK „Amfiteatr”. Grupa, jaką stanowią mieszkańcy Oboziska i dzielnic ościennych, warta jest pogłębionego badania, opartego na metodach



jakościowych. Warto wychodzić teren (mogliby to robić sami pracownicy, którzy uczestniczyli w procesie badawczym i zdobyli pewną wiedzę oraz kompetencje w tym zakresie) i podejmować próby ustalenia, na drodze obserwacji oraz nieformalnych rozmów, co jeszcze mogłoby zachęcić mieszkańców do zaangażowania się w działania MOK „Amfiteatr”.

### **W JEDNYM Z BUDYNKÓW ZLOKALIZOWANYCH NA OSIEDLU OBOZISKO STWORZYĆ MIEJSCE OTWARTE DLA MIESZKAŃCÓW (MOŻLIWA INSPIRACJA MAL)**

Wszystko wskazuje na to, że utworzenie na terenie Oboziska miejsca otwartego dla mieszkańców byłoby korzystne z wielu punktów widzenia. Miejsce takie mogłoby być zaczątkiem budowania wspólnoty wokół „Amfiteatru”, rodzajem międzypokoleniowej platformy porozumienia, przestrzeni, którą mieszkańcy „oswoiliby” dla siebie, przez co łatwiej by im było angażować się w działania Ośrodka. Oczywiście, miejsce takie musiałyby być tworzone cierpliwie i wspólnie – wyłonić się z nieformalnych rozmów w terenie, a także ze specjalnie w tym celu organizowanych spotkań, warsztatów i debat.

### **STOSOWAĆ PARTYCYPACYJNE METODY WYPRACOWYWANIA REKOMENDACJI DLA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ MOK „AMFITEATR”**

MOK „Amfiteatr” ma już pewne doświadczenie, jeśli chodzi o partycypacyjne metody współpracy z mieszkańcami. Warto tę tradycję kontynuować, zwłaszcza w świetle tego, co powiedziano wyżej. Warto w sposób partycypacyjny wypracować rekomendacje dla „Sceny Obozisko”, która ma potencjał stać się wspólnym miejscem mieszkańców.

### **ŁĄCZYĆ RÓŻNE KANAŁY PROMOCJI, DOSTOSOWANE DO POTRZEB I PREFERENCJI RÓŻNYCH GRUP ODBIORCÓW**

Warto położyć jeszcze większy nacisk na dywersyfikację kanałów promocji oferty MOK „Amfiteatr”. Warto też dbać o to, żeby wykorzystywane kanały i narzędzia były dostosowane do potrzeb i preferencji różnych grup odbiorców (zwłaszcza seniorów). Przy określaniu tychże preferencji warto czerpać z wiedzy i doświadczenia pracowników.

Podczas planowania działań promocyjnych skierowanych do mieszkańców Oboziska warto skorzystać z takich narzędzi, jak:

- darmowe wejściówki kolportowane przez przedstawicieli lokalnego biznesu (np. sklepy, punkty usługowe, lokale gastronomiczne, apteki),
- kalendarium wydarzeń wrzucane do skrzynek.

### **NAWIĄZAĆ STAŁĄ WSPÓŁPRACĘ Z OKOLICZNYMI SZKOŁAMI**

Liczba szkół w samym tylko pobliżu głównej siedziby MOK jest imponująca. Zważywszy, że Ośrodkowi zależy na dotarciu do młodzieży, więcej niż wskazane wydaje się nawiązanie współpracy z okolicznymi placówkami oświatowo-wychowawczymi. Współpraca ta nie musi mieć wyłącznie charakteru jednostronnego (MOK oferuje coś szkołom, np. organizuje warsztaty dla uczniów). Przeciwnie, powinna ona zakładać partnerski wkład młodych ludzi – twórczo wykorzystywać ich potencjał.

### **NAWIĄZAĆ WSPÓŁPRACĘ Z OSOBAMI Z LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KTÓRE MAJĄ POTENCJAŁ ANIMOWANIA DZIAŁAŃ SPOŁECZNYCH (OSOBY CHARYZMATYCZNE, DYNAMICZNE, POMYSŁOWE, Z TALENTEM ORGANIZACYJNYM ITP.)**

Podczas „Obiadu Sąsiedzkiego” (i nie tylko) dostrzegliśmy wiele osób, których cechy osobowościowe mogłyby je predysponować do odegrania roli liderów i liderek lokalnych. Osób, które

w sposób naturalny potrafią pociągnąć za sobą innych. Warto takie osoby włączać w działania, pozostawiając dużą autonomię (np. udostępniać lokal, w którym mogłyby coś zorganizować dla lokalnej społeczności). Warto te osoby promować (choćby na stronie internetowej, w zakładce Współpracownicy/Wsparcie naszych sąsiadów etc.), aby czuły się potrzebne i doceniane.

### **PROMOWAĆ IDEĘ ANIMACJI KULTURY WŚRÓD PRACOWNIKÓW**

Aby powyższe działania odniosły skutek, pracownicy MOK „Amfiteatr” muszą żyć się z ideą animacji kultury – w jej właściwym, a nie obciążonym stereotypami rozumieniu. Warto kontynuować dotychczasowe działania o charakterze animacyjnym, a także inicjować nowe, włączając w nie kolejno wszystkich pracowników – nawet jeśli profil ich działalności nie jest związany *stricto* z animacją kultury.

### **WYPRACOWAĆ STRATEGIĘ WIZERUNKOWĄ, KTÓREJ CELEM BĘDZIE BUDOWA SPÓJNEJ TOŻSAMOŚCI INSTYTUCJI, W SKŁAD KTÓREJ WCHODZĄ TRZY RÓŻNE PLACÓWKI: AMFITEATR, „SCENA OBOZISKO” I KUŹNIA ARTYSTYCZNA**

Przeprowadzona diagnoza w sposób wyraźny pokazuje, że w świadomości lokalnej społeczności trzy wymienione placówki nie tworzą jednej całości. Co więcej, nazwa „Kuźnia Artystyczna” jest słabo rozpoznawalna (miejsce jest mylone z Młodzieżowym Domem Kultury, który mieścił się dawniej w budynku zajmowanym obecnie przez Kuźnię), tymczasem „Scena Obozisko” jest kojarzona przede wszystkim z Klubem Osób Niepełnosprawnych. Dodatkowym czynnikiem, który może wprowadzać zamęt, jest ryzyko utożsamiania całej instytucji – ze względu na jej nazwę, MOK „Amfiteatr” – tylko i wyłącznie z budynkami zlokalizowanymi w Obozisku, z racji ich położenia obok faktycznego amfiteatru.

W związku z powyższym warto przeprowadzić przemyślaną kampanię wizerunkową, zarówno w odniesieniu do poszczególnych placówek (promocja nazwy „Kuźnia Artystyczna”, budowa tożsamości „Sceny Obozisko”), jak i MOK „Amfiteatr” jako całości (budowa wizerunku marki).

## O RAPORCIE

Badanie zostało przeprowadzone na zlecenie Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr” w Radomiu, w ramach projektu „Kreatywni razem. Cały Radom w Amfiteatrze”, realizowanego w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2017, prowadzonego przez Narodowe Centrum Kultury.

**Opracowanie raportu:** Anna Pietraszko, Anna Szczeblewska

**Zespół badawczy:** Anna Dudziak, Marcin Mitzner, Anna Pietraszko, Anna Szczeblewska, Karol Wittels, Zuzanna Zaczek

**Koncepcja metodologiczna:** Fundacja OBSERWATORIUM (Karol Wittels)

Autorzy raportu dziękują zespołowi Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr” w Radomiu oraz wszystkim zaangażowanym mieszkańcom Radomia za udział w spotkaniach warsztatowych, wypełnienie ankiet oraz chęć podzielenia się swoimi opiniami i wiedzą podczas spotkań na ulicach miasta.

### FUNDACJA OBSERWATORIUM

**Adres korespondencyjny:**

ul. Odkryta 48C/007

03-140 Warszawa

**Adres poczty elektronicznej:**

[kontakt@obserwatorium.org.pl](mailto:kontakt@obserwatorium.org.pl)

